

Jacobus Masenius
‘Mauritius Orientis Imperator’

Tragoedia
(1657)

Jan-Wilhelm Beck
Institut für Klassische Philologie
Lehrstuhl Lateinische Philologie
Universität Regensburg
Universitätsstraße 31
93040 Regensburg
Dezember 2007

Argumentum

Mauritius Cappadox ad Orientis Imperium ex humili genere emersit, virtute bellica. cum a Persis divictis redux, Tiberii Imperatoris factus gener, eidem successit. sed postquam deinde Chaganus Avarum Rex magnis Imperium cladibus fatigavit, Mauritius Religiosos quoque ad bellum coegit, mancis belloque inutilibus in Monasteria surrogatis, tum vero ingentem suorum captivorum numerum, qui levissimo redimi aere poterant, hostili crudelitati temere avareque immolavit, frustra ab illo facinore Gregorio Pontifice, ab hoc Phoca aliisque militiae Ducibus Imperatorem avocantibus. quocirca conscientia demum portentisque caelestibus territus, cum non vane monitus esset, imperium sibi ab aliquo, cuius nomen a Φ principium duceret, adimendum, Philippicum sororium, egregium belli Ducem, suspectum habuit. verum cum et civium suorum in se concitasset odia, ut hi etiam Constantinopolitana in urbe homini Mauro, eius simili, asino imposito aliisque coronato turpiter, velut Imperatori, propalam illuserint, miles ad haec suorum neglectu asperior Mauritium aversaretur, Phocas militaris atque audax homo, iniuriae, quam coram Imperatore inflictam alapa acceperat, vindicandae cupidus occupata plerorumque gratia, Imperium sibi vindicavit et Mauritium cum filiis interceptum ultimo supplicio mactavit. qui factorum poenitens, insigni constantia suam suorumque mortem excepit ac proprii etiam filii, quem nutrix alieno substituto permutaverat, simulationem detexit; auditus ad singulas suorum caedes dicere: ‘Iustus es, Domine, et rectum Iudicium tuum.’ (vide Baron. ad ann. Christi 589. et seq.)

Personae

Mauritius, Imperator	Tribunus
Agatho, Praefectus aulae	Excubitor
Sabinianus, Legatus	Nuntii III
Phocas, Dux exercitus	Trophimus
Astrologus	Pseudolus, Filius Trophimi
Philippicus, Frater	Theodorus
Iustitia	Iustinus
Cives V	Valens
Animae interfectae II	Clemens, Filii Mauritii
Christus	Carnifex
Misericordia	Lictor
Priscus, Frater Phocae, Dux Praetorianorum	
Milites V	
Theodulus, Legatus	Chorus
Tubicen	Chorus Militum

Actus primus Scena prima

<Mauritius, Agatho>

Mauritius regni curas et molestiam inter ancipitem belli fortunam exponit.

Maur. Quisquis potenti scepra moderatur manu
Gladiumque Caesar stringit, excelsa caput
Victus corona, purpura clarum latus
Auroque fulgens, discat exemplo meo,
Non omne, quidquid splendet in Regum throno, 5
Esse ambiendum; fallere superbum decus
Fallique, requiem quotquot ex aulis petunt.
Primos honoris Caesar ut pressi gradus,
Pressi et laboris; torva regnantis quoque
Pavidum satelles cura post tergum stetit, 10
Timorque cinxit. muricis Tyrius color
Aurique fulgor luce deceptos sua
Perstringit oculos; magna tempestas latet
Sub hoc sereno. casibus multis patet,
Quicumque celsas imperi sedes tenet. 15
Experta loquimur. vile nos omni loco
Vrget periculum; pace suspecta fruor,
Ancepsque Martis alea est, raros habet
Sors haec recessus, ipse vix tutus comes
Laterisque custos; nemo distinctus satis 20
Ab hoste amicus, hostis ab amico mihi est.
Quid plura? summa mole bellorum Ducis
Humeri gravantur. quidquid infestus modo
Chaganus Avarum Ductor in Graecos fuit,
Nobis timendum est. cum ferox atram vehit 25
Auster procellam, saepe quatiuntur cedri,
Quercus petuntur; parva nil humili timent
Arbusta valle. Christe, bellorum arbiter
Pacisque princeps, cuius ad nutum cadit
Victor superbus, cuius ad nutum quoque 30
Humilis supino victus erigitur solo,
Adsis precanti: causa bellandi tua est.
Qui nos lacessit hostis, est hostis tuus;
Mecum peribit aut triumphabit fides,
Religio, pietas. occumbam victus tibi. 35

- Agath. Male ominari parce; Mauritius suis
 Hostique superest. victor inimicos Duces
 Habet animorum conscios fractisque adhuc
 Armis paventes. una Persarum cohors -
 Te teste iam mortalis - exemplum tuae 40
 Virtutis immortale succumbens fuit.
 Adhuc calentes sanguine Hormisdae manus
 Avarus veretur Bara, germani tremit
 Ad fratris iras, mascula indignos toga,
 Barbata mulier. Cosrhoes victor tuo 45
 Triumphat ense. tota Graecorum tibi
 Fortuna nunc togata, nunc plausit sago.
- Maur. Quae plausit alas saepe, nonnunquam avolat.
- Agath. Generosa virtus cuilibet sorti imperat.
- Maur. Aliquando virtus premitur.
- Agath. at nunquam diu, 50
 Non omnis atra nube sepelitur dies;
 Persaepe nebulis Phoebus evolvit caput.
- Maur. Victoriarum cursus abruptus stetit,
 Hostis tropaea surrigit; nimia ebrius
 Iam sorte fertur.
- Agath. ebrios praeceps rapit 55
 Quandoque casus.
- Maur. auxit imperium nimis.
- Agath. Quodcunque nimium est, mole procumbit sua.
- Maur. Et miles ingens sequitur armorum fidem.
- Agath. Et multitudo saepe confudit suos.
- Maur. Successibus ferociunt.
- Agath. rabidi solent 60
 Canes ligari.
- Maur. noster ex claustris rudis
 Ad arma miles venit.
- Agath. infractum dabit
 Pietas vigorem, pulchrius credent mori
 Quam sacra prodere hostibus, patriam, fidem.
- Maur. Quis horror animum concutit? venae rigent, 65
 Et mens futuris anxia pavescit malis.
 Meliora, Superi!
- Agath. vertat hoc omen Deus.
 Quodcunque metuis, sternat inimicos malum.

Scena secunda

<Mauritius, Sabinianus>

Sabinianus Legatus Rom. Pontificis Mauritium ob compulsos ad bellum Monachos execratur.

- Sabin. Hierarcha summus orbis ac Romae caput,
Gregorius, humiles Caesari defert preces; 70
Contraque diras, aequa si minus queat
Suadere precibus. nempe Mauritius sacra
Violavit amens: claustra Monachorum novo
Laxavit ausu. vertere hos togam sago,
Galea cucullum iussit, indignos Deo, 75
Quos bella caecos atque mutilatos habent,
Male subrogavit. obviam huic igitur feror
Legatus hosti, leviter armatus quidem,
Sed fretus astris, literis fretus meis.
Si vincat, illa Caesaris clades erit; 80
Triumphat is, si vicero. caelum, fave,
Aggrediar. ecce, Caesar incedit procul,
Habitu dolentis moestus et vultu gravis.
Praeoccupabo leniter. salve inclyte
Orbis Monarcha. nuntiat summus tibi 85
Roma salutem Praesul et sanum cupit.
- Maur. Num pax ab urbe est?
- Sabin. litterae, spero, dabunt;
Gregorius illas destinat.
- Maur. gratiae quidem
Si laeta regno nuntiet. aditus placet; 90
Progressus est severior. quid hoc? preces
Inflectit, etiam gravibus insurgit minis
Nosque innocentes terret atque insons caput
Vult fulminari. quae reum causa efficit?
Parata in hostes arma? sint Monachi licet,
Quos arma iubeam ferre, sunt Monachi quoque, 95
Quibus est timendus hostis et quos imminens
Tangit periculum. propriam quemvis decet
Causam tueri.
- Sabin. causa Monachorum Dei est.
Huic esto curae.
- Maur. et causa communis Dei est.
Deus volentes adiuvat, inertes premit. 100
Arma arma tractent, arma pro patria ferant,
Vita ac salute.

- Sabin.   potior haec erit salus
Nescire bellum.
- Maur.   Caesari pares volo.
- Sabin. Si regna tecum possident, aequa exigit.
Reges tuentur regna, sed Monachi chorum.   105
- Maur. Nescis eadem clade, qua regnum perit,
Monachos perire? paria metuimus mala.
Simul occidendum est.
- Sabin.   mortis arbitrium suae
Vitaeque Superis tradidit, quisquis Deo
Servire coepit.
- Maur.   vilis haec vita est tibi,   110
Qua fruimur? hostis exigit, ratio iubet
Hanc nos tueri; Pontifex tantum vetat.
Quem, vis, sequamur?
- Sabin.   sceptra tu Caesar geris,
Sceptra tuearis; cella Monachorum est decus.
Hanc siquid ultra et hostis et amicus rogat,   115
Vitam pacisci pro fide Monachi solent.
- Maur. Ita nempe cupimus, pro Deo, patria, fide
Pugnam auspicamur, morte generosa licet
Occidere. Roma serius misit preces,
Iam sunt in armis.
- Sabin.   Roma Monachorum est caput: 120
Hinc iussa capiunt.
- Maur.   Caesaris nomen gero
Regoque Reges.
- Sabin.   Pontifex iubet; cave,
Spernas iubentem: fulmina et diras iacit.
- Maur. At tela Caesar. effer hinc, agedum, pedes;
Imperia reliquis Caesares solent dare,   125
Accipere nunquam. Roma Pontificem suum
Veneretur, urbs haec nostra cognoscit suum;
Divisa sors est.
- Sabin.   multiceps nunquam fuit
Ecclesia: unum est corpus atque unum caput.
- Maur. Omitte verba. dimicat Caesar manu,   130
Lex est in armis.
- Sabin.   igitur imbelles putas?
Fulminea gerimus arma. nunc hostes habe,
Quos sic amicos respuis. te, te impium
Putensque membrum Roma divulgum suo
A capite resecat. pereat et sortem sibi   135
Ferat alienam, quisquis alienus Deo est.
- Maur. Abscedit igitur! abeat in malam crucem;
Suumque repetant impiae autorem minae:

Benefacta non agnoscit, ingratus furit.
 Causae favere decuit. hanc ratio probat,
 Iustitia suadet. Coelites etiam favent, 140
 Solus reclamat Pontifex. bene est, iuvat
 Meminisse factum. Roma me suum hactenus
 Immerita sensit; merita nunc hostem feret.

Scena tertia

<Mauritius, Agatho, Phocas>

Phocas Dux exercitus militum suorum captivitatem nuntiat eorumque exiguo lytro redemptionem frustra ab immiti Mauritio flagitat.

Phoc. Salve Imperator.
 Maur. itane? te video, Phoca? 145
 Vbi miles? ut quid solus ac moestus redis?
 Phoc. Periiimus. urbem, Caesar, ut salvam tibi
 Tuisque serves, arma pro muris gerat
 Civilis acies; miles aut ferro iacet
 Aut vincla captus tolerat.
 Maur. o pudor ac scelus 150
 Nunquam expiandum! noster hic miles iacet?
 Phoc. Bissena capitum millia tuorum iacent
 Totidemque capti serviunt, paucos vagus
 Subduxit error hostibus, restat nihil.
 Maur. Nefanda belli capita, militiae probra, 155
 Propudia regni, patriae indignum genus,
 Ignaviae mancipia, corvorum cibus,
 Sic vos salutem Graeciae, regni decus,
 Populi salutem, Caesarem, domum, fidem
 Scythae feroci prodere; immanem Getam 160
 Et servitatem perpeti? foedis minis
 Porrigere vinclis saepe victrices manus!
 Cur sic adultam gloriam, laudem Patrum,
 Tropaea veterum, Graeciae invictas opes
 Segnes nepotum barbaro ac turpi iugo 165
 Subiicimus?
 Phoc. augur, Caesar, infelix nimis.
 Ignavia Ducis, quaeque bellorum arbitra est,
 Fortuna retro sola pugnantes tulit.
 Maur. Fortuna timidos frangit, infractos timet.

Phoc.	Quid sors in armis ponit et virtus simul, Hostis docebit. ille Graecorum timor, Chaganus, ille victor occubuit quoque Stragemque nostram strage cumulavit sua.	170
Maur.	Ergone miseris Numen in rebus favet?	
Phoc.	Qui vicit armis, peste nunc victus cadit. Tota populatur castra fatalis lues. Cecidere gnati, miles in campis iacet; Ducesque primos hausit infelix malum, Sacrilega postquam templa violavit manus. Vidi per agros faeda diffusos procul Inficere ventos corpora et corvis dari Miserante nullo; funeri non est honos, Aether sepulcrum est omnium.	175
Maur.	nostris dabit	
	Hostilis illa plaga remedium malis.	
Phoc.	Arma reparemus, si quid a tergo ferox Hostis minetur. poterit averti malum Cladesque belli. liberos rursus tuos Restitue castris milites, lytro potes. Et nisi redemptos eximis, ferro cadent.	185
Maur.	Quos mihi recenses?	
Phoc.	milites, Caesar, tuos.	190
Maur.	Meosne?	
Phoc.	cur sic ambigis?	
Maur.	non sunt mei, Qui vincla manibus induunt, collo iugum. Mei aut solebant vincere aut pulchre mori.	
Phoc.	Est illa pietas hostium, servant tibi, Quotcunque vinclis attinent.	
Maur.	non est pium Servare nobis impios. patriam ac fidem Male prodiderunt. occidant, non sunt mei. Quisquis periculum Caesari deses creat, Meruit perire.	195
Phoc.	singulos, Caesar, licet Redimere nummis singulis.	
Maur.	equidem hos darem, Cito ut perirent.	200
Phoc.	propria praesidia abiicis Hostemque munis.	
Maur.	nemo praesidio fuit, Qui cadere miles metuit et patriam suae Iners saluti posthabet.	
Phoc.	cladem novis Pensabit armis; dedecus tantum, rogo,	205

	Purgare liceat. semper in manu tua est Punire, quemvis parceris; sed cum semel Tollis nocentes, parcere his nunquam licet. Inflexe mentem.	
Maur.	nempe perfidiae, reor, Haec postulatis praemia, indultum scelus Impune crescet: discet exemplo fugam Desertor aquilae miles et asylum suae Aliquod saluti quaeret a bello procul. Huic consulendum vulneri, ubi crudum est, puta.	210
Phoc.	Meliora, Caesar, loquere. nos casus modo Destituit, at nunquam animus.	215
Maur.	animosi solent Superare casum. semper audaces iuvat Fortuna. turpe est porrigere vinctas manus Tibi vinciendis.	
Phoc.	nemini turpe hoc fuit, Vitare quod non licuit; haec solum via Clauso supererat militi, ut fugeret necem.	220
Maur.	Praeoccupandus hostis insidiis erat.	
Phoc.	Quam strenue actum, testis haec erit mei Capitis ciatrix, pectus adversis adhuc Plagis apertum; pateat hac certe via Tibi noster animus.	225
Maur.	militem fidum, ut decet, Te mihi probasti, ceteros nunquam probas.	
Phoc.	Miserere, Caesar, militum: pro te ferunt Haec vincla.	
Maur.	frustra es. pereat ignavum genus, Nec asse cunctos redimo.	
Phoc.	supplicia manent Horrenda miseros.	230
Maur.	sic decet, pereant male; Quisquis nocenti parcit, ipse fit nocens. Absiste: noxae cum faves, noxam patras.	
Phoc.	Adeone vilis Caesari est miles suus? Quanta haec tyrannis Caesari, ut vili omnium Nummo salutem negligas, quantum nefas?	235
Agath.	Superbe sic tu Caesari? hos pgnos ede. Ita expianda est laesa maiestas Ducis.	
Phoc.	Vbi sum? protervas aspicias, Caesar, manus?	
Maur.	Et os protervum.	
Phoc.	nullus asistit Phocae? Nemo ultionem postulat?	240
Maur.	quisquis facit Luenda, patitur.	

Phoc. Caelitum fidem invoco:
 Sum provocatus scelere, par reddam scelus.
 Abiere? nempe miles et Phocas parum
 Regi aestimantur, victimas morti dabit. 245
 Vt haec feramus desides? hoc, hoc caput,
 Hanc testor ense dextram armatam suo;
 Pugnaeque vulnereque caelestes faces
 Testes meorum. Caesar, in caput tuum
 Hostes amicosque excitas, tantum nefas 250
 Non erit inultum. vilis est miles tibi?
 Et vilis esse militi Caesar potest.
 Illusus ac despectus et pugnis quoque
 Hinc lividus Phocas abit? alius brevi
 Ad vos redibit, facta nisi fallant mea. 255
 Quod si neget fortuna praesidium Phocae,
 Virtutis atque audaciae auxilium petam.
 Dabis ultionem, quisquis inimicus mihi es.

Chorus

I.
 Ch. Heu, bellantis miseranda nimis
 Fortuna viri, sive ferocem 260
 Pugnet in hostem durumque Getam,
 Sive remissis pace manipulis
 Locet Euboeis vallibus arma:
 Quoties arctis premitur rebus!
 Et vix lacero contracta sago 265
 Membra recondens, spicula solis
 Boreaeque tulit! quoties nigra
 Livet inedia lassusque fame
 Manibus fractis vix arma regit;
 Et, quae rerum suadet egestas, 270
 Crimina saevo perpetrat ausu!
 Vix tam rarum est atroxque scelus,
 Quod miles inops audere nequit.

II.
 Quisquis Martem prior esse Deum
 Finxit et acrem iussit in hostem 275
 Prodire Scytham, gladium quisquis

Hastamque novo protulit usu,
Debuit hasta gladioque premi.

I.

Quoties, postquam Marte faventi
Fluit in plenos fortuna sinus 280
Et Persarum dives spoliis
Miles abundat, quoties luxu
Stagnat inertis bellica virtus!
Et quae duris viguit rebus,
Fracta secundis cum sorte iacet, 285
Hosti spoliolum ludusque suo!
Vix tam rarum est atroxque scelus,
Quod Marte potens audere nequit.
Levis est scelerum Bellona parens.

II.

Quisquis regnum Marte parandum 290
Primus docuit, sanguine quisquis
Sceptra tueri pretioque suam
Vendere vitam, debuit arcto
Primus Phalaris mugire bove.

I.

O quam levibus fortuna Notis 295
Concita, victum transit ad hostem,
Partis mutans vincla coronis!
Quot speratos ante triumphos,
Libitina metit! quos nequit hostis
Crudus atroci tollere ferro, 300
Hos inimico sidere coelum
Aut infami funere lictor
Aut Dux nigra lividus ira
Rapit indignans. omnibus uni
Mala mors Marti casibus instat. 305

II.

Quisquis scelerum vitare fretum
Et virtutum mille Charybdes,
Dubiae scopulos mille salutis
Vitaeque cupis: depone sagum,
Paucos Mavors aequus amavit. 310

Actus secundus Scena prima

<Iustitia>

Iustitia vindictam Mauritio instruit.

Iust. Astris relictis poscor ad scelus novum
Iustitia vindex. Mauriti, ah demens nimis!
Cur innocentum sanguis effusus iacet?
Cur vidua squalent claustra? cur pietas suis
Spoliata membris luget? et gnatum parens, 315
Vxor maritum plorat? his etiam domi
Negas sepulcrum, coniugis cineres nequit
Coniux mereri, terra fatalis procul
Vix insepultos colligit, pascunt aves.
Pro te salutem pactus et vitam et necem, 320
Haec praemia refert? ista nunc pietas tua est,
Vt claustra spolies? ultimae tradas neci
Licet immerentes, quosque subduxti Deo,
Prodas furenti barbaro et gladio seces?
Ingrate Caesar, deerat hoc unum scelus, 325
Vt hi perirent, ipse quos hostis tibi
Servare vellet? caecus, ah, nimium furor,
Vecors potestas! perge, quo praeceps abis.
Ruina praesto est; sceleris inveniam modum
Iustaque iniquam morte pensabo necem. 330
Pronaea, tu nunc astra dispone ocyus,
Nuntia malorum. trepidet, ignoret tamen
Futura Caesar; magna pars erit mali
Formido poenae ferre, quod timuit diu.
Si quando in ortum, Phoebe, revolutus diem 335
Mundo abstulisti, conde nunc tenebris iubar.
In nocte melius Caesaris stupens nefas
Videbit orbis, lucet in tenebris scelus.
Dehisce, tellus; evome receptas tuis
Vmbras sepulcris, Caesarem visant suum 340
Animae Chagono proditae, obtrudant scelus.
Violata promant sacra, Monachorum domos
Male viduatas. militi nolens suo
Occurrat et, quos respuit vivos, ferat
Orco receptos. crimine fruatur diu. 345

Scena secunda

<Agatho, Astrologus>

Agatho aulae Praefectus horrendam solis eclipsin ab Astrologo intelligit Caesari male ominatam esse.

- Agath. O magne caeli praeses et lucis parens,
 Quo nunc recedis, Phoebe? cur subita diem
 Sub nocte mergis? num quis infelix solum
 Rursum Thyestes occupat? an orbis suo
 Senio laborans fessus in finem ruit? 350
 Iam nunc in ortum solis ablatum iubar,
 Coelum, remitte; videat interitum suum,
 Quemcunque clades ista designat virum.
 Audimur? ecquod emicat lumen procul?
 Fatalis ista est flamma, sanguineum rubet, 355
 Mucronis acies stringitur, et armis polus
 Minitatur orbi; ni leve Superi gerunt,
 Gravis ira terris imminet, nunquam hae micant
 Impune flammae. Coelites vertant malum,
 Hostesque metuant sidera et gladium suo 360
 Cruore tingant. horreo, invitus tamen,
 Gelidisque pressus artubus sudor fluit;
 Quoscunque tangat, magna pernicies adest.
 Astrologus istic prodit, ut causam explicet.
 Subsistit, astris inhiat et caeli vias 365
 Explorat omnes, arma nunc artis rapit.
 Nunquid dioptris utitur? nunquid vitro
 Radios cometae colligit? quid nunc aqua?
 Mox evocabit sidera in terram, reor.
- Astrol. Portenta vix maiora genuerunt poli. 370
 Ita Deus adsit Caesari, magnum caput
 Magna ruina petitur, eclipsi sua
 Sol auguratur, Mauriti, eclipsin tuae
 Vitae ac salutis: nulla tam tristis diu,
 Tam lenta, tam profunda nox tenuit polum. 375
- Agath. Male auguratur; nolit hoc omen Deus.
 Astrol. Sed iste nunc cometa, quam ferox rubet!
 Caput Leonis obsidet, quantum liquet;
 Gladiumque Geminos versus ex ore evomit,
 Fatale sidus! liberis certe tuis 380
 Acuitur ensis, Caesar, et capiti tuo.
 Errare cupiam.

- Agath. tristis es vates nimis.
Meliora loquere.
- Astrol. quod loquor, non est meum.
Loquuntur astra, saepe quae verum docent.
- Agath. Sed mentiuntur saepius.
- Astrol. cupiam modo 385
Docere falsa.
- Agath. forsan autorem quoque
Signant malorum, si quid ex ipsis patet.
- Astrol. Caput Leonis fortem et intrepidum Ducem
Portendit, unde gladius exoritur ferox.
Sed aucupandum est nomen, hoc etenim iuvat 390
Scivisse. Superi, regite nunc sortes mihi:
Haec urna teneat literas, hinc nunc traho.
Φ erit, ab illo nomen incipiet Ducis!
- Agath. Stupenda loqueris, melior eventus ferat
Secunda regno fata. Mauritius diu 395
Felixque regnum teneat, ac hostes ferant,
Quascunque caeli sidus intendit minas.

Scena tertia

<Mauritius, Agatho, Philippicus>

Mauritius, anxius post exploratam literariam de sua fortuna sortem, Philippicum fratrem ob Φ malo omine eductum tanquam insidiatorem in vincula coniicit.

- Maur. Eheu, futura sorte praesagus dolor
Quassavit animum, pectus ignoto sibi
Trepidat pavore, grande naufragium imminet 400
Ab hac procella, terra iam dudum mihi est
Infesta, demum totus armatus polus
In me meosque. Mauriti, quid nunc agis?
Φ tibi timendum est. nempe simulatis tuum
Malum ex amicis astra metuendum docent. 405
- Agath. Ne crede, Caesar; astra nascuntur polo
Pereuntque cunctis sorte communi viris.
Non lucet uni Phoebus aut uni perit;
Suas ministrat omnibus pariter faces
Pariterque tollit. quidquid hinc times, tuum est 410
Simulque nostrum. sensibus coelum caret,
Nil praevidere poteris. hic si quid vides,
Natura rerum peccat et mundi tenor.

- Maur. Quicumque regna possidet, morti satis
Cavere nunquam potuit; inimicos timet, 415
Timet et amicos, mille nos docent sua
Metum ruina. Caesarum primum decus,
Dominator orbis, Iulius, Romae caput,
Stravit inimicos: stratus ab amicis iacet.
Sic ille Martis terror ac princeps soli 420
Miser triumphos clausit, infelix sua
Felicitate; forte me similis premet
Fortuna regni. frater, ah! nomen geris,
Philippice, nimis sorte suspectum tua.
Dudum propinquum Regis obvallas latus 425
Nostraque fretus gratia, belli geris
Pacisque iura, Caesari ac fratri pari
Honore iunctus semper et sortis comes.
Deserere regem poteris et fratrem impio
Lacerare ferro? sancta, quo, pietas, abis? 430
Philippice, tuus mucro me perimet? tuus?
Fratris et amici? dextra, quae toties fidem
Oblata pepigit? blanda frons, quali obtegis
Colore fraudes? blanda vox, quantos habes
Cordis recessus? sed age conceptum nefas. 435
Periisse sic iuvabit, innocuus tuum,
Parricida, facinus Manibus et umbris querar;
Vmbrae pavebunt, vix dabunt sceleri fidem.
Etiamne dubitas, haesitas, palles, times?
- Philip. Absiste, nimius pectori incumbens dolor, 440
Permitte vocem. o Caesar, hoc solum eloquar:
Petis innocentem. si quod in fratre est nefas,
Ille, ille mecum pereat absumptus dies,
Quo cogitavit animus.
- Maur. hoc crimen neges,
Periure, quod nunc astra spectandum offerunt? 445
Nunquam latere poteris, excussit diem,
Tantumque facinus prodit horrescens polus.
- Philip. Quidquid minentur astra, non fiam nocens.
- Maur. Scelus est fateri nolle decretum scelus.
- Philip. Scelus est fateri scelera, cum culpa vaces. 450
- Maur. Culpam fatendo minuimus.
- Philip. ubi non fuit,
Ibi fit fatendo culpa.
- Maur. quid perdo minas?
Moriere.
- Philip. moriar innocens.

Sceleri invitam tribues laudem,
Merita virtus laude carebit.
O servitium deforme viris!
Sed qua tantus mercede labor
Pensandus erit? gratia fallax 495
Et spes fictis delusa bonis,
Favor eversus saepe furore,
Amor inconstans odiumque Ducis
Aulae pretium munusque tuum est.
Qualis variis agitata Notis 500
Fluctuat anceps aura susurris,
Nunc rubicundo laeta sereno,
Nunc infestis maesta procellis,
Aulae talis fortuna fluit.
Regum vultus mentisque favor 505
Facili nutant impulsa Noto.
Multos laevior sustulit aura
Altumque dedit; sed versa retro
Turpi lapsos devolvit humo.
Humiles Auster transilit ulmos, 510
Cum luit alta fraxinus umbra.
Quae cito tollit, sors lapsa premit.
Aulae quisquis navigat undis,
Vix sat tutus virtute sua est.
Aut invidia frangente cadet, 515
Aut suspicio scopulosa premet.
Vnica multis satis esse nequit
Scelerum virtus obiecta dolis.
Ne fide nimis: quaelibet aulae
Fortuna vitrum est fragilis splendor, 520
Status inconstans, ratio vecors,
Turbata quies, dives egestas,
Sine laude decus, sine lege timor.

Actus tertius Scena prima

<Cives IV>

Cives Mauro homini praepostere asino imposito aliisque coronato illudunt tanquam Imperatori Mauritio.

- Civ. I. Age, Imperator maxime, invicte, inclyte,
Incede victor, qua triumphales eunt 525
Via quadrigae! nempe tutorem suum
Cives honorant.
- Civ. II. patriae magnus pater,
Castrorum et urbis dominus, hoc decus meret.
- Civ. III. Quid iste plausus? ecquis occurrit virum?
- Civ. IV. En, quantus Imperator in medio assidet. 530
- Civ. III. Vt fulget ostro!
- Civ. IV. qualis obstipat latus
Turba famulorum!
- Civ. III. quantus Arcadius adest
Vectus caballis!
- Civ. IV. accidere pronos decet.
- Civ. III. Salve Imperator: genibus advolvor tuis.
- Civ. IV. Haec veneror ora.
- Civ. I. spargite, pueri, rosas. 535
- Civ. II. Odora fundant balsama patenti domo.
- Civ. III. Haec osculetur sceptrum.
- Civ. IV. purpura haec tegat.
- Civ. I. Io, triumphe; turma civilis fremat.
- Omn. Io, triumphet.
- Civ. I. civium vivat pater.
- Omn. Io, triumphet.
- Civ. II. militum vivat decus. 540
- Omn. Io, triumphet.
- Civ. III. hostium vindex regat.
- Omn. Io, triumphet.
- Civ. IV. pacis assertor novae
Bellique fulmen, Mauriti, vive et rege.

Scena secunda

<Mauritius>

Mauritius illusionem civium turbatus suis rebus male metuit.

Maur. Etiamne nostris civis illudit malis
 Suumque ridet Caesarem? quis haec ferat, 545
 Invisus et contemptus ac vulgi probrum?
 Metuenda nondum tela vibramus manu?
 Non fulminamus scelera nec tantum nefas
 Mandamus orco? Mauriti, segnis nimis,
 Cur hic moraris? nominis igitur tui 550
 Ac dignitatis immemor, labem hanc tibi
 Haerere pateris? non patiar, ultum scelus
 Videbit iste testis ex coelo dies.
 I nunc, satellites: miles ex castris frequens
 Accedat urbem, gladius extinguet probrum, 555
 Ignisque vindicabit et laquei et rotae.
 Non una poena criminis vindex erit.
 Meruere, quidquid Phalaris exusto bove
 Scironque saxis potuit ac pinu Scinis.
 Vindicta praeceps aderit et totam rogo 560
 Sepeliet urbem, flamma lucebit diem
 Facemque sceleri, solus affusus cruor
 Lacrymaeque cineres abluent. siquid tamen
 Busto supersit, coniugi coniux suas
 Sociabit umbras, gnatus accedet patri. 565
 Sed forte miles obstat infensus tibi
 Nec iussa dirus audit. avertat Deus!
 Nisi sit fidelis miles, oppressus iaces.
 Languet potestas imperi, nutat decus.
 Eheu! timendum est, pavidus accrescit metus 570
 Horrorque membra penetrat ac gelido madet
 Sudore vultus, pectus attonitum salit,
 Venae coruscant sanguine et trepido iecur
 Micat pavore, qualis inimico Iove
 Concussa ventis arbor incerto fluit 575
 Agitata motu, qualis et Siculo ratis
 Deprensa fluctu rapitur alterno mari
 Et huc et illuc, dubia cui cedat Noto.
 Sic varius animus nutat incerto tamen
 Fluctu timoris. quo feror turpi metu? 580
 Imbellis anime, deses ac segnis furor,
 Quid ante cladem concidis? quos sic times,

His es timendus. Caesaris tanto malo
 Fortuna levior esse nequaquam potest.
 Superabit, olim ferre didicimus nefas 585
 Et quoque ferendo vincere. aperient viam
 Superi faventem. sensit hoc quondam ferox
 Hormisda, nostris imminens cervicibus,
 Nostro repulsus ense. tibi, Philippice,
 Debemus ista, frater. at virtus tua 590
 Nunc scelere victa est. Mauriti, quid hic stupes?
 Novum timoris ulcus hic tangi reor.
 Metus recurrit. causa metuendi latet.
 O quis, Philippice, mihi nunc animum subis!
 Tam fortis armis, tantus in belli impetu, 595
 Tam gratus urbi, tantus in toga et sago.
 Quo decidisti! qualis a tanto iacet?
 Quid miles ausit, fluxa si Ducum est fides?
 Quid si reposcant milites notum caput
 Semperque gratum? forte et imperii decus 600
 In hunc refundent, carcerem foedum throno
 Regnoque vertent. vincla Mauritius feret,
 Et sceptrum frater. augur infelix nimis,
 Cur tuta nimium metuis, insanus timor?
 Exempla vereor; fervet inconstans suis 605
 Militia turbis, semper hic novitas placet.
 Quot castra regnis Caesares aptant novis!
 Quot castra regnis exuunt vita simul
 Sceptrisque functos! quid, quod offensus meo
 Rigore miles, nostra decreta improbet 610
 Atque eximendos vinculis captos putet?
 Heu! non metuimus vana: Mauriti caput
 Parvosque natos ista tempestas petet.
 Ah, quo doloris unda Mauritium rapis?
 Quos nostra scopulos, quas petit syrtis salus? 615
 Quo rapimur aestu? moeror, ah, animam obruis
 Angorque mentem! ratio, consilium, vigor
 Vna procella mergitur, sensus hebet;
 Cervice lassa, totus in terram feror,
 Oculosque somni languor aut mortis premit. 620

Scena tertia

<Mauritius, Animae II, Christus, Misericordia, Iustitia>

Animae interfectae, Christus, Misericordia, Iustitia Mauritium per somnum ad iudicium postulant.

- An. I. Iterumne caecas linquimus Averni specus
 Raptaeque luci reddimur? sero nimis
 Revocamur umbrae Caesari, postquam necem
 Duro impioque solvimus.
- An. II. iuvat tamen,
 Iuvat huc redire; scelere Mauritius suo 625
 Nos provocavit, sceleris inveniet modum
 Atque ultionem.
- Iustit. magne regnator soli
 Iudexque Christe, vindices profer manus
 Et plecte crimen. fusus insontum cruor
 Haec de sepulcris clamat, et iustum rogant 630
 Vmbrae tribunal. sequere nunc, Caesar, tuam
 Dicture causam, sequere. cur nectis moras?
 Effugere nunquam poteris, impleta est tui
 Mensura sceleris.
- Christ. improbe, nefande, ultimum
 Probrum imperantum, Mauriti, talis mihi 635
 Occurris? homini invisus, ingratus Deo?
 Agedum, sceleste, debitas poenas dabis.
- Miser. O Christe, mundi tutor atque orbis pater,
 Miserere.
- Iustit. iudex aequae scelerumque arbiter,
 Puni nocentem.
- Christ. cingite hinc et hinc latus. 640
 Iustitia lancem teneat, aequemus bonis
 Malefacta, causam disserat quaevis suam,
 Clementia prior. quid refert actum bene?
- Miser. Pauperibus ista Caesar impendit bona.
- Iustit. Sed plura miseris abstulit, circum integras 645
 Exhaustit oras, censibus, ferro, manu.
- Miser. His coluit aras, Christe, muneribus tuas.
- Iustit. Spoliavit istis.
- Miser. exiit vinclis reos.
- Iustit. Et mancipavit vinculis nunquam reos.
 Vis plura iungam? claustra Monachorum vide, 650
 Violata cerne sacra, violatam fidem
 Hosti ac amicis. Pontifex spretus docet,

	Ecclesiarum iura quo ponat loco. Quae sit tyrannis, innocens Philippicus Iam testis inter vincula expertus gemit.	655
Christ.	Satis est: peristi, Mauriti. lancem vides Pondusque scelerum.	
Miser.	meruit aeternum quidem, Meruit perire Caesar, at supplex modo Veniam precatur.	
Christ.	proditor fidei datae, Vecors tuorum carnifex, adde hoc quoque, Hostis meorum.	660
Miser.	te suum rogat caput. Iustit. Sed putre membrum, quodque praecisum diu Calore vitae caruit.	
Miser.	et fratrem rogat. Iustit. Simulque iustum vindicem.	
Miser.	damnat scelus. Iustit. At sero damnat.	
Miser.	poenitet scelerum, pudet. Miserere, tuus est sanguis ac pretium tuum.	665
Iustit.	Impune magnum nemo dissimulat nefas, Nisi sit iniquus.	
Miser.	dabitur ad poenam nocens Meritumque promptus sufferet poenae genus. Tantum in futurum parce.	
Iustit.	dilatatum nefas Parcendo crescit. noxia est pravus mora.	670
Miser.	Si nemo parcat, tollitur clementia.	
Iustit.	Si nemo plectat, iustitia rursus perit.	
Miser.	Liceat precari: supplices tendo manus. Per illa, Christe, flagra, per spinas sacro Cruore tinctas, per cicatrices pedum Manuumque plagas perque reseratos adhuc Miserantis animi, prona te obtestor, sinus: Noxam fatenti parce.	675
Christ.	cur tantas preces, O Diva, poenis obiicis? iustam diu Scelus ultionem meruit; inflector tamen Ac vincor iterum. Mauriti, poenas dabis, Sed mitigatas. trado, Iustitia, tibi Plectendum in orbe Caesarem; quantum decet, Statue ferendum. mente si sana ferat, Tulisse poenas proderit; quod si ferox Et iam malorum pertinax cumulet nefas, Praesens futuris pondus augebo malis.	680 685

- Iustit. Accipio causam. traditus poenae est reus.
 Nunc recipe somnum, Caesar; ordimur tibi 690
 Telam implicatam mortis, horrificam necem:
 Ita meruisti. militum prodi phalanx,
 Et filiorum spectra Mauriti patris
 Stent hinc et inde. mortis infaustae simul
 Imago subeat; quaelibet chorum suum 695
 Modo ludat umbra, saltus infelix eat.
 ☉ praebeat omnes. lictor insurgat minax
 Et has et illas ense cervices metat;
 Clademque discat Caesar ac timeat suam.
- Maur. Vbi sum? quis hic locus? quid infaustum patrem, 700
 Inauspicatum Caesarem, dies adhuc
 Orbisque recipit? ergo terribilem Styga
 Orcique tristes vivus evasi rogos?
 Tremende iudex, mitis exemplum patris!
 Quod non perimus, ista clementia tua est; 705
 Iustitia, quod plectemur. en, habes reum,
 Habes fatentem: cuncta, quae iubes, feram.
 Horreo, pavesco, somnii memor mei.
 Supplicia vidi dira, sed feram tamen.
 Nunc ure, Christe, nunc seca; manus tua 710
 Feriet nocentem, nulla pars sceleris vacat.
 Quacunque mittes fulmen, inveniet nefas.
 Agedum, satelles, carceris laxa fores.
 Liber Philippicus adsit. ah, utinam quoque
 Vmbras sepulcris erutas, quotquot neci 715
 Dedi innocentes, rursus in lucem mihi
 Revocare liceat! redderem vitam lubens
 Nostra redemptam morte; pensarem volens
 His scelera poenis victima infelix necis.

Scena quarta

<Mauritius, Philippicus>

Mauritius fratrem Philippicum vinculis liberat et, cum suspectum de regni ambitione habeat, dissimulanter regnum offert.

- Maur. Philippice, ecce: frater occurro tibi 720
 Et demo manibus vincla. libertas datur,
 Licet immerenti. sceptrum cum quaeras mea,
 Haec sponte ponam, purpuram vili toga

- Mutabo. Rex iam serviam, suo cliens
 Regi imperabit. unicum tantum rogo, 725
 Concede vitam; si nihil dominum times,
 Agnosce fratrem. deprecor solam necem
 Pro me meisque. sanguini parcas tuo.
- Philip. Quae, frater, haec oratio est? Regem scio
 Venerorque; vitam subditi tantum petunt, 730
 Et largiuntur Principes.
- Maur. quot a suis
 Iacent perempti! multa regnantum docent
 Exempla raros colere subiectos fidem;
 Patriae salutem protegunt, metuunt suae.
 Fatale Φ , Philippice, recurrit mihi. 735
 Formido fratrem.
- Philip. vincla cur demis igitur?
 Include vasto carceri, manus liga
 Pedibusque stringe compedes. tantum nefas
 Eripe volenti.
- Maur. mille sunt sceleri viae.
 Sicariorum turba per vicos ruit. 740
 Habes ministros.
- Philip. innocens terra fruar,
 Coeloque teste nulla me tangit lues
 Vel cogitati sceleris. et si quid times,
 Hanc tolle fratri vitam, ut eripias tuam.
 Nil mortuus nocebo.
- Maur. malo perpeti 745
 Quam perpetrare facinus. hoc etiam mihi,
 Fratrem nocentem tollere, videtur scelus.
- Philip. Quid ergo mandas carceri?
- Maur. volui nefas
 Eripere fratris manibus, hoc pium arbitror.
- Philip. Sine, huc revertar, vincla recipiam mea. 750
- Maur. En, sceptrum do pro vinculis; fratris caput
 Diadema cingit, poteris in fratrem nefas
 Titulo tueri Regis et aliquo abdere
 Tyriae colore purpurae: pulchrum, scio,
 Dudum nefandis ausibus velum expetis. 755
- Philip. Accusor abs te, iudicor, reus feror.
 Quis innocentis audiet causam mei?
- Maur. Cives loquuntur propalam tantum nefas.
- Philip. Quod igitur? hos appello. sint testes, precor.
 Nihil recuso. si quod adfertur malum, 760
 Me dedo poenis: carceres, rotae, cruces
 Vertantur in me, Phalaris inflammet bovem;

Torvusque pinum curvet Isthmiacam Scinis.
Nil parricida deprecor.

- Maur. Philippicum
Praeferre Regi, criminis satis reor. 765
Qui te praeoptant, facinus accusant tuum.
- Philip. Non displicere, video, flagitium meum est.
- Maur. Nos execrantur, perditum Regem volunt,
Non abstinent opprobriis. lapides quoque
In me vibrantur. publicae Regi viae 770
Prohibentur, urbis scelere; ludibrium gregis
Traducor, habitu victus et scenis datus.
- Philip. An causa frater? imputes illi malum,
Qui tot suorum civium vinclis datos
Non aestimavit asse, sed crude nimis 775
Morti immolavit victimas. Rex, cui sui
Eviluerunt subditi, vilet suis.
Qui spernit, idem spernitur. sunt hae vices
Regni et regentis.
- Maur. nempe sic facinus teges,
Si Regis esse finxeris, quod est tuum. 780
- Philip. Edissere nefas. solus est populi favor,
Qui me nocentem facit et invisum tibi.
Ergone nostri hic iuris? an etiam scelus
Virtute devincire, quos queas, erit?
Si tibi timendus videor, et cives tui. 785
Habes paratum militem: custos latus
Regale stipet, ambiat urbis domos
Murosque cingat. carceris frater specus
Reviset, his ergastulis claudet manus.
- Maur. Consilia sequimur. euge, Theodule: ocyus 790
Ad castra temet confer ac Priscum iube,
Praetorianas sistere cohortes mihi.
Reliquus sequatur miles ac urbem prope
Imperia praestoletur accinctus mea.
- Philip. Ehodum, satelles: vincla reddantur mihi. 795
- Maur. Nondum imperavi; fratris in custodia
Frater manebit.
- Philip. lucis invisum est iubar,
Quod Regis invidere fortunae putor.
Si vincla stringant dexteram, fratrem minus
Frater timebis.
- Maur. stringerem vinclis manus, 800
Nisi sic timerem. fratris in aula ex mea
Custos manebo tutior, oculos iuvat
Habere testes perfidi aut fidei Ducis.
- Philip. Nec sic repugno, prodet eventus fidem.

Chorus militum

Strophe

- Ch. Omnes coelum commune tegit, 805
 Omnes aura claudimur una,
 Omnibus uno Phoebus ab axe
 Rutilos spargit luce capillos;
 Omnibus uno tellus gremio
 parturit amplas sedula fruges. 810
 Idem vegetat spiritus artus,
 Cur non eadem fortuna regit?
 Cur exultat vitiis dives,
 Praeceptis inopes vindicta ferit?
 Scelus in rupto centone patet, 815
 At purpurea sub veste latet?
 Parcitur aquilis, torva columbas
 Censura premit? tenues visco
 Volucres haerent, ardea transit.
 Graciles captant retia percas, 820
 Nil delphini phocaeque timent.
 Saepius amplis crimina regnis
 Impune latent, humili tantum
 Tuto nequeunt latitare casa.
 Laqueo parvum luitur furtum, 825
 Nil regnorum sibi praedo timet.
 Sub virtutum nomine Reges
 Crimina vendunt, plebs vile nefas
 Cervice luit. regia pulchrum
 Noxa colorem ducit ab ostro, 830
 Scelus affuso lucet in auro.
 Ergo saevum nulla Tyrannum
 Vindicta premet? luet innocuo
 Sanguine miles, quod Mauritii
 Furor insanus rabiesque merent? 835
 Averte, Deus.

Antistrophe

- Varios vario premit axe polus.
 Aliis alii claudimur auris,
 Nec mensura dividit una
 Phoebus radios tellusque sata. 840
 Mens in toto corpore sparsa
 Munera variat sensusque suos.
 Alii Zephyro Phoeboque tepent.
 Aliis aurum, reliquis ferrum;

Aliis gemmas, reliquis cautes; 845
Aliis spicas, reliquis spinas
Eadem tellus regioque parit.
Alius vegeto corpore floret,
Alter inertis squalore iacet.
An causa patet? frustra tenues 850
Grandia causis pensare suis
Nitimur: unus sufficit omni
Causae rector censorque Deus.
Stulte quereris florere scelus,
Aulam vitis aurumque coli, 855
Impune tamen; miseros saeva
Numinis ira poenaque rapi.
Quamvis tardo, graviore tamen
Ardua casu lapsura ruunt.
Humiles plectunt flumina valles, 860
Altas feriunt fulmina rupes,
Habet et saevos ardea milvos,
Phocaeque suis syrtibus haerent
Pardique plagis. sit tarda licet,
Magni sceleris poena gravis erit. 865
Levius plectunt Superi crimen
Leviore manu. pueri stricto
Vimine quodvis scelus expungunt,
Ast ense suunt laqueoque viri.
Veniet saevo poena Tyranno, 870
Tam dura quidem quam tarda gradu.
Nullum Superis impune solet
Transire nefas.

Actus quartus Scena prima

<Phocas, Milites V *et postea* Tribunus>

Phocas a Militibus Mauritio infensis Imperator deligitur.

- Phoc. Generose miles, nuper armorum potens
Et terror hostis, semper invicte hactenus, 875
Nunc Marte fractus, sorte prostratus tua,
Vilis superbo Caesari et semper nocens,
Semel cadendo. quotquot hostilis trahit
Nostras cohortes vinculis cohors suis,
Periere ferro; solus hos poterat triens 880
Eximere, Caesar noluit, mersit Stygi.
Adeone viles nascimur, quotquot necis
Vitaeque dubii tela gestamus manu
Pro Caesare, Deo, civibus, patria, fide?
Iacent perempti ceteri, vobis quoque 885
Censeo timendum.
- Mil. I. pecora nos Caesar putat,
Quos destinavit victimae.
- Mil. II. fungos putat,
Quae non triumphant.
- Mil. III. vix emat cassa nuce,
Quos sors fefellit unica.
- Mil. IV. ignorat vices
Causque Martis, hactenus victoriae 890
Securus usu.
- Phoc. moenibus tutus latet
Atque otiosa conditur segnis toga;
Nostrasque clades spectat, alieno fruens
Labore, vita, sanguine. in nostrum caput
Cuduntur arma, tota nos moles premit 895
Adversitatum; Caesarem fructus manent.
Siquid peractum est strenue, miles gravi
Mercede, plenus vulnerum, truncus manus
Artusque tecta repetit, abiectus, miser.
Si vincla captus induit, spretus domi 900
Bellique, vincla redimit infanda nece.
Haec nempe Caesar praemia rependit suis.
Aliena nos pericla iam dudum monent,

- Quid sit cavendum; saepe quos transit lues,
 Aliquando tanget, notus est viri furor. 905
- Mil. I. Est opprimendus unus, ut multis sua
 Constare possit vita.
- Phoc. facinus est pium
 Servare multos.
- Mil. I. tu praei nobis viam,
 Faciles sequemur.
- Phoc. prompta si vultis via est,
 Sed absque Caesare opprimi Caesar nequit. 910
 Hic ante deligendus est.
- Mil. I. cupimus Phocam,
 Phocam sequemur, quo iubet, quo non iubet.
- Mil. II. Phoca, Imperator esto.
- Mil. III. honoretur Phocas.
- Mil. IV. Phocas triumphet.
- Mil. V. et coronetur Phocas.
 Densate scuta, milites. age sis, Phoca, 915
 Conscende. miles, Caesarem vides tuum?
 Huic imperanti servies.
- Omn. vivat Phocas
 Nobisque felix imperet, regnet diu.
- Mil. I. Caesar triumphet, aemulos sternat suos.
- Phoc. Agnosco munus, debitor tanti manet 920
 Phocas favoris; nullus obsequia dies
 Obliterabit tanta, perpetuos retro
 Implebit annos, quidquid in fidum Ducem
 Vestri que amantem praemii impensum fuit.
- Mil. I. Virtus honoris debitum munus tulit. 925
- Phoc. Nunc caute agendum, milites. Caesar fuit,
 Quem petimus hostem; nequid occurrat mali,
 Censendus ante est miles et viri suis
 Viresque in armis, castra vigiliis erunt
 Praemunienda, nequis ad pavidam timor 930
 Emanet urbem. cetera eventus feret.
- Mil. I. Ab urbe nil timemus, haec etiam tuis
 Coeptis favebit, funere Tyrannum ultimo
 Componet avida. quae tot indignas neces
 Adhuc suorum luget, et merito dolet 935
 Carere busto Caesarem.
- Phoc. bene est. Notis
 Fluunt secundis vela; pacatum brevi
 Tenebo portum, navibus tutis ferar.
 Favete, Divi. maria sulcamus nova.
- Trib. Vive, Imperator: nuntius castris pedem 940
 Infert ab urbe, postulat Priscum Ducem.

- Phoc. Quid inquis, urbe missus ad Priscum venit?
 An forte quicquam suboluit cato seni?
 Cur postulatur Priscus? an Phocae immemor
 Mauritius esse poterat? explorat fidem. 945
 Tenemus. agedum, miles, obvalla latus;
 Et nil loquatur nilque factorum audiat
 Sine teste, missum Priscus admittat virum,
 Mihi referantur acta.
- Trib. iam promptos habes,
 Imperia qui sequantur ad nutum tua. 950
- Phoc. Rarum fidelis miles est Regis decus:
 Nil me latere cupio. difficiles habent
 Imperia curas prima, rumpendus aditus
 Persaepe ferro est, forte supremum alteri
 Militiae honorem deferet. Phocae hoc erit 955
 Periculosum. pendet inconstans favor;
 Ex munerum bilance, qui donat, trahit.
 Suspecta forte nostra consilia occupat
 Priscumque demeretur argento sibi;
 Aut vertit arte. posset in nostrum caput 960
 Procella stringi. si quid hic poteris, Phoca,
 Praeoccupandum est. gladius aperiet viam,
 Tollendus est Mauritius, ut vivat Phocas.

Scena secunda

<Priscus, Theodulus>

Priscus Phocae frater, Dux Praetorianorum, Legatum Theodulum a Mauritio ad se missum excipit.

- Prisc. Quid agimus? urbe nuntius missus venit
 Priscumque poscit. ergo negligitur Phocas, 965
 Et me priorem Caesar hoc pacto probat?
 Audire gestit animus. i, miles: iube,
 Legatus adsit. cinge venientis latus.
 Mutire nullus ausit iniussu meo.
 Ignoret ille Caesaris titulum Phocae, 970
 Mauritius omne nomen et honorem ferat
 Cunctisque praesit.
- Theod. principum salve decus,
 Generose Prisce: Caesaris iussa adfero.
- <Prisc.> Eloquere, debet Caesari obsequium cliens.

Theod. Praetorianos milites urbem prope   975
Adesse voluit.

Prisc.   nunquid adversi timet?

Theod. Quid timeat, equidem nescio. Prisco iubet
Ductore fieri.

Prisc.   quid Phocas dicet, mihi
Posthabitus isto munere?

Theod.   imperium fero,
Erit obsequendum.

Prisc.   satne provisum putas   980
Venienti ad urbem militi?

Theod.   cautum satis.

Prisc. Nihil morabor. nuntium tecum feram,
Adesse promptum Caesari Priscum suo.
Inibi operire. militem cogam meum.

Theod. Sic fiet.

Prisc.   intus miles excubias agat.   985
Caute hic tenendus hospes, ut facta lateant,
Facienda constant. Prisce, quo vertes modo
Consilia? dubio fluctuat ratis mari.
Scylla et Charybdi navigas anceps fretum.
Mauritius inde Caesar atque illinc Phocas,   990
Hic frater etiam. pergis invito Phoca?
Natura fratrem, Caesarem propria quoque
Fecit voluntas. restat hoc unum, reor,
Communicentur iussa Mauriti Phocae.
Vterque statuet rectius, quid facto opus.   995
I modo, satellites: fratris accessum pete.

Scena tertia

<Priscus, Tubicen, Milites, Phocas, Excubitor>

*Priscus militibus iam a Phoca metuente per Tubicinem convocatis adest
et re consilioque exposito fratri metum adimit.*

Tub. Arma, arma, miles. Caesar armatas iubet
Adesse turmas nec mora actutum iubet.

Prisc. Quid hoc? cohortes Caesar ad bellum vocat?
Quis iste? Mauritius, an est Phocas?

Tub.   tuum   1000
Fratrem esse nescis Caesarem? Phocas iubet.

- Prisc. Perplexa res est, evocor; et ibit Phocas?
Erit adeundus, propero. geminatae domum
Cingant vigiliae.
- Mil. I. Priscum ad fores
Adesse dicas Caesari, affatum rogat. 1005
- Excub. Negat vacare.
- Prisc. nuntia fratrem rei
Venisse magnae, petere, semoto arbitro
Conferre liceat.
- Excub. aderit hic coram brevi.
- Phoc. Quis ergo poscit Caesarem?
- Prisc. salve optime
Cum fratre Caesar.
- Phoc. hunc neges titulum mihi. 1010
Mauritius ante fratris obsequium placet.
Legatus ad te transit et nescit Phocam.
- Prisc. Prisco imputabis, quando Mauritius iubet?
- Phoc. Non audiendus fuerat aut, si quid tulit,
Communicandum.
- Prisc. causa veniendi haec fuit. 1015
- Phoc. Deprome.
- Prisc. cedant arbitri, solum peto.
- Phoc. Sat fida lateris turba, secreti est capax.
- Prisc. Consilii tantum posco. Mauritius sibi
Adesse iussit militem Praetorii.
- Phoc. Ductore quo?
- Prisc. me iussit ire.
- Phoc. cur Phocas 1020
Nequit esse Ductor?
- Prisc. Caesar est, nemo potest
Huic imperare, iussa partitur aliis.
Vt cautum abunde fratris imperio foret,
Hac mente veni, nolui quicquam Phoca
Non imperante.
- Phoc. sic decet Priscum loqui, 1025
Hunc veneror animum. sic agam, fratrem ut scias
Tibi imperare.
- Prisc. et obsequi fratrem scies.
- Phoc. Age, nuntietur igitur, ad muros brevi
Tuum adfuturum militem. fratri comes
Post terga iungat, speret auxilium dari 1030
Mauritius, urbis coepta propellet favor.
Quam prompta virtus nescit, hanc scenam valet.
Implebit astus.
- Prisc. ut iubes, factum dabo.
- Phoc. Solerter, ut ne resciat.

- Prisc. clausi domo
Custodiaque nuntium, ne quid rei
Constet peractae. 1035
- Phoc. callidum facinus probo.
- Prisc. Vt tutiore cuncta perstarent loco,
Manere iussi, castra dum miles simul
Comes moveret.
- Phoc. sic decet, tuti sumus. 1040
Adeste, proceres; miles ad signa coeat,
Iam nunc migrandum: noxia est quaevis mora.
Primi favoris aura dum classem rapit,
Est navigandum; saepe post placidos Notus
Zephyros tumescens traxit in praeceps rates.

Scena quarta

<Priscus, Theodulus *et postea* Tribunus>

*Theodulus Priscum re cognita pro Mauritio anxium vafra pollicitatione
ad spem reducit.*

- Theod. Periculosae nuntium tracto rei. 1045
Auxilia posco Caesari. quid si petam
Infesta potius arma? perniciem adferam,
Ex quo salutem, Mauriti, speras tibi.
Obvallor armis, hinc et hinc miles mihi
Taciturnus adstat vixque dignatur loqui 1050
Etiam rogatus. haud amicorum arbitror
Hospitia tam coacta; Legatos decet
Aliter haberi Caesaris. quid, quod palam
Novum audiatur Caesaris nomen Phocae?
'Phoca Imperator, vive; morere, Mauriti', 1055
Iam cantilena est, innocens passim haec canit
Puerilis aetas, castra cum tubis sonant.
- Prisc. Quid iste loquitur? proditi certe sumus,
Vulgata res est.
- Theod. miles imprudens quoque 1060
Haec verba fudit: 'Caesar id iussit Phocas.'
Dubitare nil licebit, eversi iacet
Fortuna regni, possidet titulum Phocas;
Nisi providemus, sceptrum corripiet brevi.
Mauritius haec iam literis didicit meis.
- Prisc. Periimus.

- Theod.   istis obviam, spero, malis   1065
 Maturus ibit. viribus abundat satis;
 Nisi parcat opibus civis, aversus licet,
 Pecuniarum pondere in partes ruet.
 Quemvis favorem civium donis emam.
- Prisc.   Consilia certe vafra, plus fungo sapit   1070
 Legatus iste. quid ago? quas partes sequor?
 Nam rebus etiamnum integris frui licet.
 Fratri obligaris, ante Mauritio tamen
 Fidem dedisti.
- Theod.   Prisce, quam stulte negas   1075
 Fidem imperanti! tribuit is tantum tibi,
 Suam ut salutem crederet. Phocam tacet,
 Te iubet adiri.
- Prisc.   vulnus haec oratio
 Infligit animo.
- Theod.   neminem voluit sibi   1080
 Esse propiorem. fratris imperia modo
 Perferre demens cogitur, raro diu
 Placitura.
- Prisc.   iam nunc dura perpetior satis.
 Quibus ante verbis, fronte quam tardus sua
 Excepit aula? solus haud potuit frui,
 Alios volebat arbitros, nudum latus
 Non credidit fratri, reus habebam prope   1085
 Amore fratris.
- Theod.   vae, fidem fallentibus   1090
 Diuturna nunquam regna perfidia obtinet.
 Perit occupatum fraude, quod partum fuit.
 Consultor ipse petitur infelix sua,
 Qua periit, arte. qui iungit manum, Ducis
 Iugulum petendo, morte non perit bona.
- Prisc.   Experta memorat. Caesarum primus fidem   1095
 Fecit cadendo, nullus impunem Duci
 Admovit ense. Prisce, quo tandem ruis?
 Incerta iacitur alea. reducam pedem?
 Mutabo vela, certior donec mihi
 Se pandat Auster? fraude Legatum nova
 Tenebo. salve, video te solum, optime
 Theodule; solis gaudeo vacare hunc locum:
 Res magna, sed secreta, quam fidei tuae   1100
 Meoque credam Caesari.
- Theod.   quis hic tuus?
- Prisc.   Dubitasne, quin Mauritius.
- Theod.   an nescis Phocam?
- Prisc.   Antiquior Mauritius.

- Theod. at frater Phocas.
- Prisc. Imperia fratris non feram.
- Theod. siquidem sapis.
- Prisc. Fidem obligavi: serus hanc frater rogat. 1105
- Theod. Quod Caesar igitur habere secretum meret?
- Prisc. Phocam imperare militum impulsu quidem,
Sed stare Priscum, qua decet, prisca fide.
- Theod. Quo teste raram Caesari probo fidem?
Istaene nostri lateris excubiae dabunt, 1110
Quibus obsidemur? gratiam hanc fures quoque
Poterunt mereri.
- Prisc. ne quid excubias time.
Securitatis hunc dedi murum tuae
Adversus iram militum. pauci favent,
Nisi quos sub armis Priscus occulto fovet 1115
Mauriti amore; iunximus fidam manum.
- Theod. Hac mente si custodior, factum probo.
- Prisc. Sic est. probabis plura, si Prisci integre
Consilia teneas. Caesari quantum suo
Sit obligatus, meminit. obsequium palam 1120
Deferre fratri cogitur; totum sibi
Mauritius animum vindicat, dum res feret.
Necessitati paret invitus modo.
Sed pandit opportuna se nobis via,
Qua vincla frater, scepra Mauritius gerat 1125
In me meosque libera. argento potest
Miles teneri, si quis adversum fremat.
- Theod. Qua Caesarem arte liberas?
- Prisc. sub me Duce
Propinquet urbi miles et, quamvis Phocas
Sequatur anceps consili, quid sors ferat, 1130
Me tela convertente, dispositis probe
Teneatur armis, moenibus pedem inferat,
Praetorianos inter, ut Caesar solet;
Mox vincla captus induct, tali diu
Dignus corona, vertet aulam carcere. 1135
- Theod. Aeterna fidum pectus extollet dies,
Et regna, quae debere Mauritius tibi
Agnoscat, in te dividet.
- Prisc. iustum magis
Quam dona specto. Caesari dedi fidem.
Haec nuntiatum perge, subiungam gradum; 1140
Iam miles arma sumit, accedet brevi.
Bene est, remisi gratia salva virum.
Sic praestruendum casibus semper reor,
Nutantis, ut, cum fluctuat sortis fides,

Fortuna qua deflectit, hac eas quoque; 1145
 Sibi quisque semper proximus. fratri comes,
 Qua tuta res est, ibis; inflectes viam,
 Si destitutus sorte procumbat sua.
 Mauritius integer hactenus restat tibi,
 Hunc possidebis arte, qua tenes modo. 1150
 Haec nunc politica principes aulae viros
 Ad omne sortis vertere ingenium solet:
 Simulare virtus prima regnorum modo est.
 Trib. Iam stat sub armis miles, exspectat Ducem.
 Prisc. Accedo. recta pergimus ad urbem via. 1155

Scena quinta

<Cives IV, Agatho>

*Cives ad arma pro urbis et Mauriti defensione convolantes
 Agatho Praefectus cohibet.*

Civ. I. Cives, quid agimus? miles e castris movet
 Rectaque ad urbem graditur. an praedae sumus?
 Aut destinamur victimae immiti Phocae?
 Civ. II. Cave, sic loquaris; Caesarem ducunt Phocam.
 Sic fama narrat.
 Civ. I. unus hic sat est gravis; 1160
 Plures recuso.
 Civ. III. Priscus ad muros venit.
 Civ. I. Qua mente?
 Civ. III. cives opprimet, quotquot suum
 Lusere nuper Caesarem.
 Civ. II. vanus metus.
 Mauritius ipsi militi invisum est caput.
 Civ. I. Quaecunque causa subsit, est gravis, reor; 1165
 Hostis an amicus veniat, hoc scire interest.
 Civ. IV. Sententiis variatur, et rumor vagus
 Suspendit animos.
 Civ. I. iuverit cives suis
 Parere in armis, quamque fortuna dederit,
 Sortem tueri; moenibus tuti sumus. 1170
 Si miles hostis adsit, oclusas fores
 Inveniat et, qua venit, abscedat retro.
 Si fautor aderit, nostrum ad arbitrium reget
 Ferrum ac favorem. praestat imperia dare,

- Accipere quam de milite. superbum genus 1175
 Hic imperandi sequitur et cunctas opes
 Agit in tributum.
- Civ. II.   forte consilium probo.
 Captamus arma.
- Civ. III.   sic iuvat: manum ocyus
 Ad arma, cives.
- Civ. IV.   arma corripite, incolae.
 Civ. I. Ad arma, cives: hostis in muros ruit. 1180
 Agath. Quis hic tumultus civium? state, o viri;
 Quo ruitis? iste miles auxilio venit.
- Civ. I. Quem venit in hostem?
 Agath.   Caesaris.
 Civ. I.   nullum urbs habet.
 Quaerendus extra moenia est.
- Agath.   tantum latus
 Stipabit.
- Civ. I.   hoc sat fida Mauritio cohors 1185
 Praestat clientum.
- Agath.   Caesar armatam vetat
 Incedere urbem.
- Civ. I.   Caesar obsequium et fidem
 Iam nunc suorum renuit, at sero volet.
 Defensa cum sunt moenia, est Caesar quoque.
 Si Priscus Imperator aut Phocas venit, 1190
 Mauritius exulabit aut umbras petet.
- Agath. Haec tangat alios cura; vos armet quies,
 Sic urbs futura est tutior.
- Civ. I.   dabimus locum
 Sic imperanti Caesari; qui, si fidem
 Sero requirat civium, damnet suam, 1195
 Qua militaris aleam vulgi subit.

Scena sexta

<Nuntii III, Mauritius, Theodulus, Philippicus,
accedunt Iustinus, Valens, Legatus>

*Mauritius inter rebellionis nuntios et Theoduli ac Philippici consilia anceps fluctuat
fugamque cum filiis amplectitur, Agathone personam Mauriti suscipiente.*

- Nunt. I. Arma, arma portis insonant: Phocas adest.
Fuge, Imperator Mauriti. Caesar novus
Ingreditur urbem.
- Maur. quid ais? an Phocas venit?
- Theod. Et Priscus, iste fallitur.
- Nunt. I. Priscum suis 1200
Agnosco signis; hic praeit, sequitur Phocas.
- Maur. Res est pericli plena, cur Phocam trahit?
Φ, Φ timenda est litera; minus iam mihi,
Philippice, es suspectus. huc nunquam meus
Se vertit animus.
- Theod. hanc procul curam amove. 1205
Sat providebit Priscus, hic fidem dedit.
Eliminabit putidum solio Phocam
Intraque muros stringet ac vinctum tuae
Sistet coronae.
- Maur. frater excutiet fidem, 1210
Et grata novitas. spernimus praesentia
Laeti futuris, dubia prae certis placent.
- Theod. Integritatis pristinae curam geret.
Huic nemo fidet, qui semel calcat fidem.
- Nunt. II. Late patentem funditur in urbem cohors 1215
Phocamque ducit Caesarem, cives favent
Iuxtaque socii milites. cave, Mauriti:
Vrbs una geminos Caesares raro capit.
- Maur. Agnosco fata, somnus hic vates fuit.
Fatalis hora! properat exitium tui.
- Theod. Male auguraris. Mauriti, cadet Phocas 1220
Ductore Prisco, carcerem implebit tuum.
- Maur. Cur ducit igitur Caesarem et dicit suum?
- Theod. Hac arte constringendus hic aper fuit.
- Maur. Decreta Superum nullus evertet dies.
- Theod. Quis legit horum diphtheram?
- Maur. nimium patet: 1225
Cervicibus sica imminet, regnat Phocas.
- Theod. Nil metue, vanos esse rumores puta.
- Iustin. Fugiamus; hostis, o pater, muros subit.

- Maur. Ibisne tandem, Mauriti, adversum neci
Tibi praeparatae? quid times, palles, tremis?
O deses anime, perge, quo Divi vocant.
Nunquam latebis. 1230
- Val. o pater, fuge, o pater;
Hostis propinquat, certa pernicies adest.
- Maur. O cara soboles patris, o gnati mei,
In hoc venimus! fugite vos: totam pater
Capite procellam solus excipiet suo. 1235
Debetur ille victima; innocuus cruor
Aetasque vestra est. cedite furori, precor.
- Iustin. Seu fugere placeat, stare seu magis patri,
Iungemur, una morte sociari iuvat
Natos patremque. 1240
- Philip. frater, hinc fuge ocyus,
Haec nunc salutis sola tibi restat via
Parvisque natis.
- Maur. fugere non decet virum.
- Philip. Effugere non est turpe, cum nulla est salus
Aut spes in armis.
- Maur. pulchrior mors haec erit. 1245
- Philip. Tua et tuorum fata coniungis simul.
Servare si te non voles, serva tuos.
- Maur. Plectenda feci, scelera me damnant mea.
- Philip. At innocentes liberos tecum rapis
Hanc in ruinam.
- Iustin. mi pater, nati obsecrant:
Ah, parce natis; parce, mi genitor, tibi. 1250
- Val. Fugiamus, hostis instat a tergo ferox.
- Maur. Gnati, obstinatum frangitis animum patris.
Non propria, sed mors vestra persuadet fugam.
Agedum, veredos sistite actutum mihi,
Necessitati pareo; gnati, patris 1255
Haerete lateri: si quis intendet necem,
Prius ille patrem feriet, opponam caput;
Iungemus umbras, gnatus et pater cadet.
- Theod. Subsiste, Caesar. ecce, Legatus subit
Mandante Prisco. 1260
- Legat. Caesarum salve decus,
Magne Imperator Mauriti. Priscus tibi
Multam salutem nuntiat, Phocam brevi
Sub vincla sistet. Caesaris specie quidem
Portas subibit, moenibus clausus tamen, 1265
Nolens catenas induet, vinctus gemet.
- Maur. An certa Prisco constat etiamnum fides?
- Legat. Tibi perduellem, Caesar, hic sistet Phocam.

- Theod. Non ambigo, fidem Priscus oblatam dabit.
- Philip. At pertimesco callidi ingenium viri! 1270
 Fingetur ille vinctus, ut vincla induas;
 Sic te tenebunt, Mauriti, ut tollant fugam.
- Theod. Formido vana.
- Philip. certior nobis fuga est.
 Consilia sera in vinculis fugae damus.
- Theod. Si quid timendum fraudis est, scio exitum. 1275
 Tibi, Caesar, Agatho similis, hic tui gerat
 Diadema regni ac purpuram. scenae potest
 Servire, certa donec eventu suo
 Fortuna constet.
- Maur. molle consilium placet.
 Quid, Agatho, censes, sortis in partem meae 1280
 Placebit ire?
- Agath. debeo vitam tibi
 Nec hanc recuso. morte quantumvis mea
 Tuam tuebor purpuram.
- Philip. hic etiam color
 Dibaphae placebit sanguine madescens tuo.
- Theod. Male ominari parcite, eventus dabit 1285
 Meliora votis.
- Nunt. III. iam salutatur Phocas
 Tota urbe Caesar. Mauriti, tuum caput
 Brevi petetur.
- Philip. ocyus vestem abiice,
 Mi frater; Agatho, sume. postica retro
 Cedamus urbe. vos, quid eventus ferat, 1290
 Coram operiri praestat.
- Theod. haud quicquam mali
 Formido; Prisci fraude tradetur Phocas.
- Maur. Nunc fugio amicos, fugere qui nunquam meo
 Sum visus hosti: versa fortunae rota
 Sic regna voluit. liberis tantum pater 1295
 Debeo timorem. pergite, a tergo sequar.
- Agath. Si faciat habitus Caesarem, tres hoc die
 Vrbs una vidit Caesares.
- Theod. iuxta latus
 Ambi, satellites; munus hoc manet tuum.

Scena septima

<Priscus, Cives V, Phocas, Agatho>

Priscus anceps, Mauritione an Phocae faveret, civibus huic inclinatis accessit, hunc coronat et pro Mauritio, delusus, Agathonem capi mandat.

- Prisc. Succedit astus, cuncta pro votis fluunt. 1300
 Accipior urbe, porta, qua venio, patet,
 Inermis adstat civis et gestis favet.
 Iacienda nunc est alea ingentis rei
 Moderante Prisco: fratris extra urbem Phocae,
 Mauritii in urbe fata versantur modo; 1305
 In manibus urna est, quolubet sortem traham.
 Si faveat urbis civis, est Caesar Phocas,
 Mauritius inter vincla concludet decus;
 Sin obstet, hic triumphus est Phocae ultimus.
 Exploro sortem; dirigant coeli, precor. 1310
 Adeste, cives: Caesarem duco novum;
 Adeste, plausus ac triumphales faces
 Iactate coelo: tecta succedit Phocas.
 Postes coronis cingite et laetum choris
 Paeana canite.
- Civ. I.   fausta lux!
 Civ. II.   felix dies. 1315
 Civ. III. Fortuna cunctis melior affulget modo.
 Civ. IV. Avara iam tyrannis ad finem ruit.
 Civ. I. Mauritius opprimatur, et vivat Phocas.
 Prisc. Peracta res est. frater, accede propius.
 Probat imperantem civium plausus Phocam. 1320
 I nunc, satellites: vincla Mauritio iniice
 Et siste captum. praeveni celer fugam.
 Adeste, cives: Caesar hic Phocas adest.
- Phoc. Salvete cives optimi, fratres mei.
 Civ. I. Salve Imperator.
 Civ. II.   Caesarum salve decus. 1325
 Civ. III. Vive, Imperator.
 Civ. IV.   Caesarum vive optime
 Et vive felix.
- Civ. II.   et diu.
 Civ. III.   felix diu.
 Phoc. Favore tanto gaudet impenso sibi
 Phocas, rependet; repetet autores favor.
 Prisc. Conscende solium, debitos pridem tibi 1330
 Capias honores: aurea dignum caput

	Ornet corona, dextera sceptrum feras, Mundum sinistra, purpura cingas latus. Sic Imperator vive, sic regna diu.	
Civ.	Vive et triumpha.	
Prisc.	Caesari obsequium modo Praestate dignum, concinant plausum tubae.	1335
Phoc.	Bene est. coronam vertici civis meo Milesque posuit; gloriae huic solus tamen Mauritius obstat, regna non capiunt duos.	
Civ. I.	Eliminandus patria est.	
Phoc.	pulsus brevi Ad hanc redibit; fors an externo quoque Armatus hoste.	1340
Prisc.	pereat invisum caput. A morte nunquam patuit ad regnum via.	
Mil. I.	Iam trahitur istic vinctus a tergo manus Mauritius?	
Phoc.	ubi repertus?	
Mil.	in throno sedens Auroque late fultus et circum asseclis. Quaerebat: 'ubi moratur infelix Phocas? Quin cerno vinctum? miles, an Phocam trahis? Vbi nunc Tyrannus haeret, infaustum caput Orco immolandum?'	1345
Phoc.	quid dein?	
Mil. I.	postquam videt Nos expedire vincla, nos petere latus Mucrone stricto, rapere deiectum throno, Obstupuit et vox excidit.	1350
Prisc.	fratri, Phoca, Hoc imputabis, arte delusum nova Tenuit Tyrannum, ne tua exiret manu.	1355
Mil. II.	Hic est cruenta bestia, o Caesar Phoca, Quae tot suorum victimas orco dedit. Nunc asserenda denique infaustae Stygi.	
Phoc.	Te video, demens Mauriti, vecors Dei Spretor, tuorum proditor?	
Prisc.	deludimur, Mi frater.	1360
Civ. I.	haud est Caesar, habitus decipit; Est Agatho, sola veste Mauritium refert.	
Phoc.	Perverse nebulo, Caesarem fingis tuum? Nisi mox reveles, parte qua lateat miser, Peribis, omnis poena te sontem premet.	1365
Agath.	Evasit urbem. fraude me captum sua Induxit ostro, parui cliens hero.	

- Phoc. Quas ergo latebras adit? evulga ocyus.
- Agath. Haec nescientem interrogas.
- Phoc. agedum, hoc scelus,
Lictor, catastis admove: discat loqui. 1370
- Civ. V. Aversus urbe, liberis iunctis pater
Excessit.
- Phoc. insons nemo prospectat fugam.
- Prisc. Qui tot suorum perdidit, causae timet.
- Phoc. Inquire profugum, miles; indicium fugae
Post se relinquet. scelera turbabunt viam. 1375
Flagitia nunquam magna celantur diu.
- Prisc. Latibula cuncta detegam. subeat suum
Vivus sepulchrum, Priscus inveniet viam
Vel ipsum ad orcum; nullus effugii est locus.
Consequere, miles; occupa quodvis iter. 1380

Chorus

- I.
- Ch. Miser est, quisquis scelerum duro
Colla gravatur depressa iugo
Et laniata mente Tyrannum
Patitur vermem crudumque nefas.
Nemo Phalaris, nemo Procrustes 1385
Tormenta paris repperit irae.
Mollis Decius mitisque Nero,
Fabula vincti blanda Promethei,
Si diram animae patiare luem.
- II.
- Felix, quisquis scelus exosus, 1390
Excutit atrox cervice iugum
Factique dolens, lacrymis saevum
Expiat udis poenaeque nefas.
Gaudia tandem dolor iste parit.
Minor Atlantis sarcina lati 1395
Abiecta poli, pondus onustis
Minus ex humeris, Milo, reponis.
- III.
- Miser et felix vitiis Caesar,
Luctu felix, patrando miser.

Gaudia mixto iuncta dolori, 1400
 Fructum sceleris poenaeque merit
 Scorpio feriens medicansque sibi.

I.

Miser, heu, Caesar, Numinis ira!
 Gravius saevit, cum tarda venit.

II.

Caesar flexo Numine felix! 1405
 Postquam laesus reparatur amor,
 Sumit ab ipso vulnere vires.

III.

Miser ac felix vindice poena;
 Et gravis ira est et dulcis amor.
 Vulnere sanus tantum esse potes. 1410

I.

Miser in vita est ille beata,
 Qui, nil plexus [plexus], plectenda facit.

II.

Misera felix erit in vita,
 Qui, cum peccat, peccata luit. 1415
 Felix poena est noxaeque miser,
 Qui fit scelerum poenaeque reus.

Gravius nullum feriunt Divi,
 Quam cui vivo scelus indulgent;
 Nec magis ulli Superi parcunt,
 Quam cui nolunt parcere vivo. 1420
 Quisquis luit hic dira scelestus,
 Gaudeat, inter tristia laetus,
 Poenasque ferat.

Actus quintus

Scena prima

<Mauritius, Trophimus, Theodorus, Iustinus, Pseudolus>

Trophimus ut servet Theodorum Mauriti, suum Pseudolum substituit.

- Maur. Quo, Trophime, vertar? res in angustum meae
Coïere, sedes nulla de tanto mihi 1425
Relicta regno est. nullus - heu, dolor! - angulus
Tutum recipiet Caesarem, silvae ac ferae
Tristem loquentur hostibus nostris fugam.
Occidimus, actum est. cara progenies patris
Et nata regno pignora, hoc vestrum est scelus, 1430
Sic esse genitos; obruit natos simul
Felicitatis pondus incubens patri.
Vbi vos recondam quove defendam loco?
Non maria ventis tuta, non campi favent.
Ah, quam piget genuisse!
- Troph. quid lacrymis diem 1435
Fugamque perdimus? animos magnos decet,
Non velle, sed nec fugere decretam necem.
Amare vitam, si decet; si non decet,
Accipere mortem. cedo nunc gnatos mihi,
Innoxios tuebor.
- Maur. o factum pium! 1440
His si salutem prospicis, nil iam moror:
Nec moriar omnis, vivet in gnato pater.
- Troph. Theodore, mecum perge. quin properas? age,
Adibo matrem; quin et accedis comes,
Iustine?
- Iustin. frustra es. corruet coelum prius, 1445
Quam sim parentis ipse desertor mei.
Vivemus una; fata si tamen negent,
Moriemur, eademque urna coniunget duos,
Gnatum et parentem. gaudium hoc unum mihi
Vix hostis invidere iuratus potest. 1450
- Maur. Fortuna melior, gnate, subveniat tibi,
Et adhuc supersis; vivere etiamnum meres,
Nisi me parentem ferre sit crimen tuum.
Age, Theodore, perge.
- Theod. num sequeris, pater?
Matrem reviso.

- Maur.   perge sic coelo duce.   1455
 Sed hoc parentis osculum tui accipe
 Et redde matri. gnate, delictum meum
 Et spes cadentis, iungere extremum mihi.
 Scis, quale pignus, Trophime, committam tibi?
- Troph. Scio salutem Caesaris, animam patris.   1460
- Maur. Ita est. hoc unicum doleret vulnus mihi,
 Hi quo perirent; indolens reliquum feram.
 Valete.
- Theod.   mi pater vale.
- Maur.   fili vale.
- Troph. Excutitis isto lacrymas vultu mihi.   1465
 Vbi nunc latebis, pumile mi, tuto satis?
 Celare splendida artis est, suis quoque
 Proditur in umbris lampas et latens patet.
 Fraude hic agendum: gnatus est unus mihi,
 Hic potius umbras subeat et lethi aleam,
 Quam pereat heres, imperi et regni decus.   1470
 Mutetur habitus. forma non prodet dolum,
 Conspirat illa ac fraudibus satis favet.
 Heus, Pseudole; haecine vestis arridet tibi?
 Nunquid lubet mutare?
- Pseud.   quid ni, mi pater?
 Theodore, quid si commodos illi togam?   1475
- Theod. Non commodo, mea est melior.
- Troph.   anima innocens
 Suaeque sortis nescia! sine nunc, togam
 Dabo meliorem, mi pumile, plane auream.
 Tantisper hanc assume, dum redeas domum.
 Quam nunc videris alius? an quisquam neget   1480
 Esse Theodorum Pseudolum? factum bene.
 Theodore, tu nunc Pseudoli nomen geres;
 Tu, Pseudole, Theodorus exinceps eris
 Et, cum rogaris nomen ac domum patris,
 Esse Theodorum Caesaris natum assere.   1485
 Capitis uterque?
- Theod. et Pseud.   capimus.
- Troph.   experiar modo:
 Qui tu vocaris?
- Theod.   Pseudolus.
- Troph.   quis tibi pater?
- Theod. Trophimus.
- Troph.   pusille, nomen enarra tuum.
- Pseud. Theodorus ego sum, Caesar est pater mihi.

Prisc.   scimus. en, binos vides.
 Haec iam tenetur vincta cum catulis fera.   1520

Maur. Ah, cara soboles, patris afflicti dolor!
 Vos in catenis? perdidisti infelix meos,
 Postquam esse coepi Caesar et coepi pater;
 Tantum in dolores fertilis torus fuit.

Prisc. Apage querelis. ceteros gnatos volo.   1525

Maur. Quid innocentes sorte peccarunt mea?

Mil. I. Vbi sunt? quid inquis? visne in eculeo rogem?

Mil. II. Hoc exprimemus ense, si verum tegas.
 Vbi liberi?

Prisc.   miles, adhibe ferro manum.
 Moriere.

Omn.   moriere.

Iustin.   pater! en, adsum, pater!   1530
 Ah, parcite patri.

Prisc.   perfide, hac fossa lates?

Maur. Quo, gnate, properas? ecquid occurris neci?
 Pro se suisque pereat invisus pater.

Prisc. Dic ocus, ubi Benjamin tuus latet?

Mil. I. Iustine, frater ubi est? ais? an ense occidis?   1535

Maur. Haec nescientem quaeritis.

Prisc.   dicis, puer,
 An iste iugulum mucro penetrabit tuum?

Iustin. Ignosce, fratrem Trophimus abduxit domum.

Prisc. Bene est, paratas indue armillas modo.

Maur. Iudicia iusta, o Domine, iusta sunt tua.   1540

Prisc. Agedum, catastae noxios domi manent.

Iustin. Quo turba rapimur innocens?

Val.   heu! quod malum,
 Quaenam expiamus scelera?

Mil. I.   carnificem roga.
 Iste haec docebit.

Clem.   o pater!

Maur.   nati mei,
 Pergite miseri, pergite lacrymis,   1545
 Patris ignotum deflete scelus.
 Quidquid pateris miseranda cohors,
 Patrius vobis attulit error.

Scena tertia

<Phocas, Mauritius, Iustinus, Carnifex, Lictor, Priscus,
Trophimus, Pseudolus, Theodorus, Milites>

Phocas, Priscus, Milites, Carnifex Mauritium et filios ultimo mactant supplicio.

- Phoc. Bene est: tenemus cassibus strictis feram;
Inulta non exhibit, exuvias dabit. 1550
Age, apparatus, lictor, instaure parem
Huic, quam tenemus, victimae; nihil humile,
Phocae litandum est Caesari. plus iam Deo
Novus Imperator debet et aliis minus.
Phocas Tonanti, ceteri parent Phocae. 1555
Agedum, satellites: siste Mauritium mihi.
Catulos leoni iunge. iam circum petent
Fovea relicta, dabimus in arenam feras.
Non incruentus iste convertet dies
Moriens iugales, cernet infandum caput 1560
Nece fulminari. perge, quid contra viam
Luctaris? orbis dedecus, regni probrum,
Improbe tuorum carnifex, patriae lues
Pestisque gentis, quisquis orientem nepos
Post te videbit, dedecus Eo quoque 1565
Videbit in te, Mauriti, et stupens leget.
Caesar fuisti nominis labes sacri,
A stirpe prorsus ultima, a prima tui
Radice subvertendus infelix eris,
Ne quod Tyranni semel ad clades novas 1570
Repullulascat. si quid ingenuae super
Humanitatis impotens liquit furor,
Si quid pudoris, facinus agnosce impium
Meritamque mortem. loqueris? an verba excidunt
Oppressa scelere? nunc age, excutiam tibi 1575
Pro voce gemitus, Caesarem agnoscis tuum.
Agnoscis, improbe canis? ut oculos retro
Atque ora torquet? subiice probrosum caput
Et proterenda colla dominanti Phocae.
Ita opprimatur, quisquis immeritos premit. 1580
- Maur. Iudicia iusta, o Domine, iusta sunt tua.
- Phoc. Agnoscis esse Numen et coelo Deum,
Qui vindicare, qui superborum caput
Atterere, famulos ducibus et famulis duces
Mutare possit? sat triumphatum hactenus; 1585
Nunc pro triumphis funera enumeres tua.

- Lictor, moraris? capita natorum exhibe.
 Intende vultum, Mauriti, et spectaculo
 Te fruere digno. nunquid agnoscis tuos?
- Maur. Iudicia iusta, o Domine, iusta sunt tua. 1590
 Iustin. O cara fratrum turba, germani mei!
 Quis vos peremit? tune, crudelis Phoca,
 Vecors Tyranne? tune sic fratres meos
 Et immerentes morte funesta opprimis?
 Me, me adde socium, perge. me fratres vocant. 1595
- Phoc. Furiose iuvenis, perdit ac procax puer,
 Moriere; saeva morte praemittam patrem,
 Et hunc videbis sanguine natantem suo.
- Maur. Iudicia iusta, o Domine, iusta sunt tua.
 Iustin. Sine me parentem rapitis? absque me, pater, 1600
 Moriere? non sino, lictor improbe, non sino.
 Per me parentem, per meum latus petes.
 Quo fonte vita fluxit, hoc post me fluat.
 Praeibo patrem, nuntium tenebris feram.
- Maur. O gnate, moriar. unicum hoc solatium 1605
 Concede patri, ne tuam videat necem
 Et adhuc superstes saepe cogatur mori.
 Nullo perire vulnere molestum est magis,
 Quam quo perire cerno vos gnatos pater.
 Concede noxio, innocens fili, patri, 1610
 Concede mortem.
- Phoc. bene habet: excussi virum,
 Vocem impetravi; parte qua doleat magis,
 Testantur illae lacrymae. ferrum amove
 Et verte, lictor: liberi primo cadant.
- Maur. Sunt innocentes, parce. te primum, Phoca, 1615
 Mauritius orat.
- Phoc. innocens nemo est, tuus
 Quicumque fuerit.
- Maur. scelera qui fecit, luat.
 Crimen nocentis innocens nemo expiat.
- Phoc. Peccare demum qui potest, sat est nocens. 1620
 Et praestruendum noxiae est: colubro solet
 Nasci parente coluber, audebit suo
 Genitore peius aliquid infelix nepos.
 Pereat nefandum semen, et in ovis adhuc
 Istae opprimantur aspides, purgent solum.
 Age, lictor, effer victimam: exspectat Charon. 1625
- Iustin. Permite, lictor, ultimum patri vale
 Dicam ultimosque gnatus amplexus feram.
- Carn. Effugia quaeris?
 Iustin. o pater, vale pater.

- Maur. O nate, patris gaudium ac dolor, vale.
- Phoc. Absolve gemitus. expedi, lictor, togam
Collumque ferro divide. 1630
- Iustin. pater, o pater.
- Maur. I nunc, parentem praevola ad caelum puer;
Iesus euntem ducat. o fili, vale.
- Lictor Morere, sceleste, morere; sic iaces bene.
- Maur. Iudicia iusta, o Domine, iusta sunt tua. 1635
- Phoc. Perfide, retorques ora? num moriens Phocae
Adhuc minaris? frater accedet brevi,
Pater sequetur.
- Maur. gnate! pro, qualis iaces!
O fraudis expers anima! nimirum tuos
Haec decuit humeros purpura. iuvat hoc caput,
Iuvat osculari. heu! perdidisti gnatum parens. 1640
Vtinam illo sanguis vulnere, ah, utinam meo
Fluxisset olim, cum pater nondum fui!
Non sic iaceres. fata nunc patri tua
Mortemque debes, scelere procumbis meo. 1645
- Phoc. Vbi quartus iste coluber, etiamnum latet?
- Prisc. Fugit ille scenam, Trophimo adhaerescit puer.
- Phoc. Moriatur, hunc fortuna non patitur mea.
- Maur. Theodore, prodi, gnate; degeneres metus
Vitamque pone, prodi in amplexus patris. 1650
Quid hoc? paternum nil habet: non est meus.
Me teque fallis, Trophime, si struis dolum.
Per me nocentes sunt mei, pereant mei;
Servetur omnis innocens.
- Phoc. quid agis? Phocae
Illudis, improbe; Caesari illudis tuo? 1655
- Troph. Quid fluctuatis? reddo Theodorum patri,
Mauritius illum tradidit.
- Phoc. sciam brevi.
Edissere, puer, ocyus nomen tuum,
Dic, qui vocare?
- Pseud. modo ego Theodorus vocor.
- Phoc. Qui dictus olim es?
- Pseud. Pseudolus.
- Phoc. viden' nefas, 1660
Dolosa vulpes?
- Troph. decipitur insons puer.
- Phoc. Quo patre prodidis?
- Pseud. Caesar est mihi pater
Mauritius.
- Troph. audin'? memoria puero redit.
- Phoc. Quis ista iussit proloqui?

- Pseud. Trophimus pater.
- Phoc. Natura fraudis incapax pandit dolos 1665
 Et vincit artem. Trophime, quid mutus stupes?
 Pater es Phocamque fallis. eliciam brevi
 De fonte verum. subeat hunc campum puer,
 Quem Trophimus esse dictat et fingit suum.
 Sceleste, vultu proderis, fraudes tuae 1670
 Nequeunt latere.
- Maur. Trophime, quid malum instruis
 Tibi tuisque? subtrahe innocuum meae
 Caput ruinae. quid favor tantus mihi
 Et quid tuorum vita, fortuna ac salus
 Impensa prosunt? morte defungar mea. 1675
- Mil. I. En, magne Caesar: adstat hic Trophimi puer.
- Phoc. Pusille mi, videre vis patrem tuum?
- Theod. Permitte, videam.
- Phoc. cerne, quem vides?
- Theod. pater,
 O optime pater!
- Maur. dulcis o fili, innocens
 Animula, sic peribis? infaustum patrem! 1680
 Quam te piget vidisse!
- Theod. quid, pater, gemis?
- Maur. Ah! primum es orsus vivere et debes mori.
- Theod. Ergo moriendum est? quod igitur nostrum est scelus?
 Quid morte dignum fecimus?
- Maur. Phocam roga,
 Agnosce fratres.
- Theod. dulcis o fratrum trias! 1685
 Iustine, Iustine, nihil audis? ah, nihil!
 Theodorus adsum, frater, heu! nil te moves?
 Iustine, Clemens ac Valens, fratres mei!
 Quis iste vultus vester et turpis color?
 Totum cruentae corpus inficiunt notae. 1690
 Quis ausus ista, mi pater? homone an fera?
- Phoc. Satis est, abunde est; nullus hic error latet.
 Natura docuit. morere: Iustinum, puer,
 I, vise fratrem, vota potieris tua.
- Lictor Expande collum.
- Theod. ah, mi pater! morior, pater! 1695
 Defende: ferrum stringit et iugulum petit.
- Maur. Ah! quid, puella et corculum meum, fugis?
 Fratres adibit, consequar gnatum pater.
- Theod. Ergone moriar? nil mali cuiquam attuli.
- Maur. Sequere peremptos, anime mi, sequar quoque 1700
 Vmbrasque iungam filiis. nunquid igitur

- Sine patre, fili, ac fratribus vitam cupis
An morte iungi?
- Theod. cupio, mi pater, mori.
- Maur. Accurre, voce provoca ingenti necem.
- Theod. Immane monstrum Caesaris, demens Phoca, 1705
Concede mortem, fratribus iungar meis.
- Phoc. Quid, lictor, haeres? amputa vecors caput.
- Lictor Ignosce, Caesar. horreo, non sum meus;
Ista perire non potest manu puer.
- Phoc. Imbelle et amens, perfidum ac dirum caput! 1710
Moraris? ense, lictor, occumbes tuo.
Quid hoc? machaeram proiicit, fugam capit.
Hoc tu Phocae, hoc tu Caesari ausis, improbe?
- Theod. Segnis Tyranne, nemo mihi mortem dabit?
En, nuda cervix; pectus, en, nudum quoque: 1715
Exprome vitam, parte qua magis lubet.
- Phoc. Pereat, satellites, pereat actutum puer;
Quacunq; vitam exegetis, licet, via.
- Mil. I. I, mucro: penitos viscerum sinus adi,
Absolve vitam.
- Mil. II. gladius hic etiam iuvet. 1720
- Phoc. Peritne? adhucdum palpitat, rursus feri.
- Maur. Coelestis aulae vindices, cives poli,
Spectatis ista? scelera quae feci nocens,
Ita innocentes expiant? sed sic placet:
Iudicia iusta, o Domine, iusta sunt tua. 1725
Adiungar etiam victima ac vitam simul
Cum scelere ponam.
- Phoc. vivis etiamnum, improbe,
Hominum ac Deorum pestis, exitium soli
Regnique, vivis? occidat: miles, feri;
In viscera gladium adige.
- Maur. sic agedum, feri. 1730
Non potes aberrare: hoc caput, pectus, latus
Transadige. ubique sum nocens, toto scelus
Corpore piabo. suscipe fatentem reum
Humilemque servum, Christe. Mauritius tibi
Moritur caditque.
- Phoc. miles, infandum latus 1735
Nondum ense figis? an Phocas gladio metet
Et vos et hostem?
- Mil. I. quid, manus, segnis stupes?
Animose mucro, perge. sic hostis cadat.
- Maur. Iudicia iusta, o Domine, iusta sunt tua.
Ignosce IESU.
- Mil. vivis etiamnum, hoc cape. 1740

Prisc. Vive et triumpha, Caesar, aeternum, Phoca:
Occubuit hostis noster ac hostis tuus.

Phoc. Ita iudicetur, quisquis inimicus Deo
Hominique sceptrum tractat et durus gravat
Populum Tyrannus. nulla subsistunt diu
Violenta plebi regna. qui iustos premit,
Iniustus opprimetur: affixa est suo
Mensura sceleri, poena succedit nefas.
Nemo scelestus fallit ultorem Deum.

1745

<Finis>

Hinweise zur Textgestaltung

Zugrunde liegt die Ausgabe von 1683 mit dem vollständigen Titel „MAVRITIVS ORIENTIS IMperator circa Annum a Christo 600“. Das Mannheimer Exemplar ist über das MATEO-Projekt der dortigen Universität im Internet einsehbar (www.uni-mannheim.de/mateo/camena/masen3/te05.html, Seitenvertauschung im 5. Akt: S.304, 308, 306, 307, 305, 309); die htm-Fassung wurde für diese Ausgabe benutzt, die recht freie Übersetzung von Halbig (1987, Grundlage ist die Ausgabe von 1664) wurde eingesehen.

Die orthographischen Eigenheiten des Originals wurden nach Möglichkeit beachtet. Orthographie und Interpunktion wurden jedoch überarbeitet und vereinheitlicht. So wurde stets gedruckt *i* für *j*, *v* für konsonantisches *u*, *u/V* für vokalisches *u/U* sowie *autor* statt *author* (138, 386), *imperium* statt *inperium* (56), *lacry-* statt *lacri-/lachry-* (1435/1613), *litterae* statt *litterae* (87), *sepulcrum* statt *sepulchrum* (1378), *tanquam* statt *tamquam* (v524), *-unquē* statt *-umque* (57, 68, 712, 1492), *vindico* statt *vendico* (A18, 1122).

Groß geschrieben wurde: *Domine* (1540, 1581, 1590, 1599, 1635), *Imperator* (462, 524, 534, 1190, 1554), *Monachi* (94f., 98, 105, 114, 120, 650) sowie 5 *Regum*, v346 *Praefectus*, 347 *Phoebē*, 598 *Ducum*, 621 *Averni*, 702 *Styga*, 881 *Stygi*, 989 *Charybdi*, 1021 *Ductor*, 1097 *Auster*, 1224 *Superum*, 1349 *Tyrannus*, 1355 *Tyrannum*, 1358 *Stygi*, 1383 *Tyrannum*, 1473 *Pseudole*; klein dagegen - auch in Anreden: *pater* (1228, 1232, 1232, 1239, 1371, 1463, 1597, 1606, 1631, 1631, 1691) sowie A13 *asino*, 8 *honoris*, 43 *germani*, 71 *diras*, 156 *regni*, 165 *nepotum*, 301 *coelum*, 317 *coniugis*, 346 *magne*, 379 *geminos*, 395 *regno*, 396 *regnum*, 460 *crucem*, 638 *mundi*, 643 *prior*, 654 *innocens*, 660 *carnifex*, 704 *iudex*, 720 *tibi*, 726 *dominum*, 766 *te*, 788 *carceris*, 821 *phocae*, 838 *alii*, 985 *miles*, 1040 *proceres*, 1040 *miles*, 1158 *destinamur*, 1179f. *cives*, 1187 *urbem*, 1321 *satelles*, 1321 *vincla*, 1396 *pondus*, 1459 *pignus*, 1463 *fili*, 1478 *pumile*, 1551 *lictor*, 1557 *leoni*, 1557 *circum*, 1591 *cara*, 1707 *lictor*. Uneinheitlich belassen wurde *Imperium/imperium* (Argumentum/Text).

Das Darstellerverzeichnis und die Darstellernennung vor den einzelnen Szenen wurden ergänzt. Im Darstellerverzeichnis wurde die Erläuterung *Praefectus aulae* aus der Sprecherabkürzung zu 36 (*Praef. aulae*) bzw. 1182 (*aulae Praef.*) gewonnen; die weiteren stammen aus den Kurzzusammenfassungen vor den Szenen. Vor den beiden Strophen des Chorliedes am Ende des 3. Aktes wurde 19 (806) und 20 (838) gestrichen. 1,3 markiert Halbig für 237 den Auftritt Agathos; eher anzunehmen ist aber, dass er die Diskussion bislang im Hintergrund beobachtet hat und nun zugunsten seines Kaisers eingreift.

- 23 *gravantur* statt *gravaotur*
- 29 *cuius* statt *cu us*
- 30 *nutum* statt *nu um*
- 33 *hostis* statt *host s*
- 37 *inimicos* statt *innimicos*
- 50 *Aliquando* statt *Al quando*
- 55 *praeceps* statt *praeces*
- 85 *Monarcha* statt *Moharcha*
- 104 *possident* statt *possidem*
- 112 *vetat* statt *verat*
- 207 *quemvis parceris* statt *quamvis parseris*
- 215 *Caesar* statt *Casar*
- v279 *I* Halbig statt *III*
- 346 *magne* statt *Magnae*
- 360 *hostesque* statt *hosque*
- 493 *deforme* statt *de forme*
- 535 *Civ. I.* statt *Civ. III.* Halbig
- 536 *Civ. II.* statt *Civ. IV.* Halbig
- 537 *Civ. IV.* statt *Civ. III.* Halbig
- 563 *lacrymaeque* statt *lacrymaequae*
- 600 *forte* statt *fotte*
- 612 *non sc. vana ...* statt *non metuimus* Halbig
- 644 *Misericordia* Halbig statt *Clementia*
- 667 *Iustit.* statt *Christus* Halbig
- 723 *purpuram* statt *purperam*
- 736 *cur* statt *cut*
- 773 *causa frater* statt *causa, frater* Halbig
- 839 *mensura* statt *meusura*
- 849 *inerti* statt *inerri*
- 857 *numinis* statt *nuninis*

894	<i>labore</i> statt <i>lobore</i>
897	<i>peractum</i> statt <i>per actum</i>
915	<i>Mil. V.</i> statt <i>Mil. I.</i> Halbig
919	<i>Mil. I.</i> statt <i>Omn.</i> Halbig
923	<i>in fidum</i> statt <i>infidum</i>
974	<i>Prisc.</i> ergänzt
1004	<i>Mil. I.</i> statt <i>Prisc.</i> Halbig
1029	<i>adfuturum</i> statt <i>ad futurum</i>
1160	<i>gravis</i> statt <i>gavise</i>
1179	<i>corripite</i> statt <i>corripitae</i>
1198	<i>Mauriti</i> statt <i>Mauritii</i>
1306	<i>quolubet</i> statt <i>quo lubet</i>
1325	<i>Civ. I.</i> Halbig statt <i>Civ.</i>
1369	<i>scelus</i> statt <i>selus</i>
1371	<i>Civ. V.</i> statt <i>Cives</i> Halbig
1403	<i>Numinis</i> statt <i>Nominis</i>
1412	<i>plexus</i> statt <i>plexus plexus</i>
1414	<i>peccat</i> statt <i>peccar</i>
1444	<i>Troph.</i> statt <i>Theoph.</i>
1490	<i>progreditur</i> statt <i>progteditur</i>
1496	<i>prope</i> statt <i>promt</i>
1525	<i>ceteros</i> statt <i>cereros</i>
1555	<i>ceteri</i> statt <i>cereri</i>
1559	<i>incruentos</i> statt <i>inctuentos</i>
1567	<i>nominis</i> statt <i>nomini</i>
1607	<i>superstes</i> statt <i>susterstes</i>
1663	<i>audin'</i> statt <i>audin</i>
1724	<i>ita</i> statt <i>i ta</i>
1726	<i>adiungar</i> statt <i>ad iungar</i>
1744	<i>tractat</i> statt <i>sractat</i>
1747	<i>iniustus</i> statt <i>in iustos</i>

'Komma' gestrichen vor *et, atque, -que, neque, nec, aut, vel, -ve, an, quam* u.ä.: A13, A18, A19, 1, 6, 11, 34, 38, 63, 69, 76, 83, 86, 91, 92, 96, 115, 115, 129, 133, 149, 150, 152, 170, 172, 181, 186, 193, 193, 196, 201, 203, 212, 244, 261, 268, 272, 275, 278, 280, 287, 292, 301, 302, 306, 320, 320, 324, 329, 344, 346, 360, 365, 374, 408, 409, 410, 413, 425, 428, 429, 454, 475, 477, 485, 495, 498, 499, 505, 507, 524, 543, 544, 546, 546, 548, 556, 556, 558, 559, 560, 566, 585, 599, 610, 616, 620, 621, 626, 627, 628, 638, 639, 666, 668, 677, 681, 686, 697, 699, 702, 745, 753, 772, 782, 787, 791, 803, 840, 843, 847, 853, 869, 871, 877, 898, 900, 917, 928, 947, 990, v997, 1012, 1014, 1034, 1050, 1129, 1138, 1172, 1176, 1190, 1191, v1197, 1208, 1214, 1215, 1222, 1244, 1259, 1281, v1300, 1302, 1314, 1321, 1345, 1346, 1353, 1382, 1384, 1391, 1393, 1401, 1402, 1409, 1456, 1457, 1467, 1469, 1470, 1472, 1476, 1483, v1493, 1516, 1523, 1554, 1563, 1573, 1578, 1582, 1584, 1593, 1596, 1606, 1613, 1627, 1629, 1630, 1665, 1667, 1669, 1673, 1682, 1688, 1689, 1691, 1696, 1700, 1702, 1710, 1726, 1728, 1736, 1742, 1744

'Komma' gestrichen nach: A14 *propalam*, 12 *fulgor*, 46 *tota*, 47 *Fortuna*, 142 *iuvat*, 158 *salutem*, 159 *fidem*, 164 *opes*, 165 *nepotum*, 173 *nostram*, 195 *vinclis*, 235 *tyrannis*, 263 *locet*, 279 *faventi*, 285 *secundis*, 293 *arcto*, 317 *nequit*, v398 *anxius*, v398 *fratrem*, 454 *pice*, 480 *amictu*, 498 *Ducis*, 505 *favor*, v524 *coronato*, 571 *madet*, 575 *arbor*, 577 *fluctu*, v621 *Iustitia*, 629 *cruor*, 654 *Philippicus*, 687 *pertinax*, 693 *patris*, 761 *cruces*, 774 *datos*, 872 *solet*, 910 *Caesare*, v997 *convocatis*, 1010 *fratre*, v1045 *cognita*, v1156 *convolantes*, 1282 *mea*, 1385 *Procrustes*, 1400 *mixto*, 1467 *umbris*, 1472 *satis*, v1549 *Carnifex*, 1560 *caput*, 1570 *semel*, 1602 *latus*, 1612 *parte*, 1619 *demum*, 1628 *vale*, 1629 *patris*, 1641 *perdidi*, 1642 *utinam*, 1717 *actutum*

'Komma' ergänzt: A9 *terrītus*, A10 *aliquo*, A11 *duceret*, A21 *es*, 5, 5, 14, 28, 43, 57, 67, 68, 69, 75 *Deo*, 81 *caelum*, 82 *ecce*, 87, 87, 94, 95, 101 *ferant*, 106 *perit*, 113 *quem*, 113 *vis*, 122, 124, 124, 133, 145, 147, 147, 163 *Patrum*, 166, 166, 167 *Ducis*, 171, 188, 190, 190, 194 *tibi*, 199, 199, 200, 205 *tantum*, 209, 209, 215, 215, 226 *decet*, 239, 239, 249, 253, 259, 270, 270, 272, 279, 287, 323 *Deo*, 326, 327 *caecus*, 327 *ah*, 331, 331, 338, 339, 344, 346, 347, 351, 352 *coelum*, 356, 357, 359, 369, 373, 373, 374, 381 *ensis*, 391 *Superi*, 393, v398 *Mauritius*, 398, 403, 406, 410, 417, 418 *orbis*, 423 *geris*, 430, 430, 430, 431, 432, 433, 434, 436 *tuum*, 437, 440 *absiste*, 443 *ille*, 456, 456, 456, 491, 497, 524 *age*, 530, 535, 535, 538, 539, 540, 541, 542, 543 *Mauriti*, 545, 554, 558, 564, 582, 589, 589, 594, 594, 604, 614, 616 *ah*, 631, 631, 635 *imperantum*, 637, 637, 638 *Christe*, 638 *pater*, 656, 657, 675 *illa*, 675 *Christe*, 679, 680, 682 *Mauriti*, 683, 683, 684, 685, 690, 692, 704, 705, 706 *Iustitia*, 706 *en*, 713, 713, 714, 722, 729, 729, 735, 735, 741, 750 *sine*, 751, 754, 754, 759, 768 *volunt*, 773, 780, 781, 784 *devincire*, 795, 820, 836, 864, 870, 882, 888, 913, 915, 915, 915, 916, 922, 922, 926 *agedum*, 927, 938, 939, 940, 946, 946, 949, 957, 957, 961 *poteris*, 967, 967, 972, 977, 990, 996, 997,

- 997, 1007 *petere*, 1014, 1014, 1028 *age*, 1040 *adeste*, 1042, 1047, 1048, 1048, 1055 *Imperator*, 1055 *morere*, 1065, 1065, 1074, 1086, 1089, 1090 *periiit*, 1094, 1118, 1120, 1124, 1127, 1129, 1137, 1144 *nutantis*, 1144 *ut*, 1146, 1147 *est*, 1159, 1162, 1165 *gravis*, 1166, 1169 *dederit*, 1172 *et*, 1179, 1179, 1180, 1181, 1194, 1197, 1203, 1203, 1204 *Philippice*, 1216, 1229, 1229, 1231 *perge*, 1238, 1241 *frater*, 1251, 1251, 1251, 1253, 1255 *agedum*, 1256, 1260, 1260, 1272 *tenebunt*, 1276 *tibi*, 1276 *Caesar*, 1280 *quid*, 1280 *Agatho*, 1287, 1289, 1290, 1290, 1299, 1301 *porta*, 1301 *venio*, 1310, 1311, 1312, 1319 *frater*, 1321 *nunc*, 1323, 1324, 1326, 1348, 1353, 1353, 1359 *video*, 1360 *deludimur*, 1364 *reveles*, 1369, 1369, 1370, 1374, 1380, 1381, 1390 *felix*, 1396, 1397, 1397, 1403, 1403, 1403, 1406, 1412 *qui*, 1414 *qui*, 1424, 1424, 1435, 1438 *vita*, 1443, 1443, 1444, 1451 *gnate*, 1454, 1454, 1454, 1457, 1458, 1459, 1459, 1459, 1473, 1482, 1483, 1483, 1484 *et*, 1488, 1492, v1493, v1493, 1493, 1493, 1493, 1493, 1497 *Iustine*, 1498, 1500 *hic*, 1501, 1503, 1503, 1509, 1509, 1510 *Caesarem*, 1513, 1516, 1519 *en*, 1521 *ah*, 1529, 1530, 1530, 1531 *ah*, 1532, 1532, 1536 *dicis*, 1540 *Domine*, 1541 *agedum*, 1551, 1551, 1551, 1552 *huic*, 1552 *tenemus*, 1556 *agedum*, 1566 *te*, 1575, 1580, 1582, 1587, 1588, 1592 *crudelis*, 1595 *me*, 1600, 1600, 1605, 1612, 1614, 1615 *primum*, 1615 *Phoca*, 1616, 1625, 1625, 1626, 1626, 1629 *nate*, 1630, 1630, 1632, 1633, 1634 *morere*, 1638, 1642 *ah*, 1649, 1649, 1655, 1658 *edissere*, 1658 *puer*, 1659, 1660, 1666, 1668, 1670 *sceleste*, 1674, 1676, 1678, 1678, 1678, 1681, 1681, 1686 *ah*, 1693, 1693, 1694 *i*, 1695, 1695, 1697, 1697, 1702 *patre*, 1704, 1705, 1707, 1707, 1708 *ignosce*, 1710, 1711, 1711, 1715, 1715, 1715, 1718 *licet*, 1719 *i*, 1722 *poli*, 1723, 1725 *Domine*, 1727 *etiamnum*, 1729 *miles*, 1735, 1737, 1737, 1738, 1739 *Domine*, 1740 *ignosce*, 1741, 1741, 1741, 1743, 1746
- 'Komma' statt 'Punkt': A4 *fatigavit*, A7 *immolavit*, A11 *Ducem*, 141, 182, 202, 208, 300, 325 *Caesar*, 334, 427, 442, 501, 805, 823, 830, 1125, 1130, 1404, 1415, 1421, 1452, 1542, 1544, 1562 *probrum*, 1596, 1748
- 'Komma' statt 'Doppelpunkt': A14 *illuserint*, 488, 510, 515, 576, 726, 762, 825, 828, 876, 1025, 1035, 1038, 1073, 1076, 1114, 1190, 1266, 1332 *corona*, 1333, 1569, 1621, 1645
- 'Komma' statt 'Strichpunkt': A8, 4, 95, 127, 336, 502, 709, 775, 868, 1385, 1714
- 'Komma' statt 'Fragezeichen': 609, 1053
- 'Komma' statt 'Ausrufezeichen': 1110, 1426 *heu*
- 'Punkt' gestrichen: 149 *iacet*, 212 *miles*, 223 *mei*, 241 *facit*, 478 *dolus*, 720 *tibi*, 733 *exempla*, 737 *liga*, 863 *haerent*, 891 *latet*, 971 *ferat*, 1009 *optime*, 1185 *fida*, 1291 *mali*, 1326 *optime*, 1387 *Decius*, 1401 *merit*, 1704 *voce*
- 'Punkt' ergänzt: A12, 66, 99 *curae*, 116, 150, 204, 383, 383, 389, 453, 457, 528, 536, 632, 672, 727, 738, 741, 747, 800, 871, 946, 972, 1032, 1033 *astus*, 1074, 1103 *Mauritius*, 1118, 1155 *accedo*, 1161 *recuso*, 1179 *cives*, 1216, 1219, 1319 *propius*, 1326, 1337, 1342 *hoste*, 1353, 1361, 1407, 1472, 1574, 1579, 1631 *divide*, 1645, 1654, 1718
- 'Punkt' statt 'Doppelpunkt': 35, 1323, 1416, 1450, 1497
- 'Punkt' statt 'Strichpunkt': 725, 756
- 'Punkt' statt 'Komma': A18 *mactavit*, 128, 130, 135, 147, 215, 328 *abis*, 361, 410, 413, 444, 499, 530, 606, 629, 634, 648 *reos*, 666, 714, 804, 886, 887, 888, 902, 931, 936 *Caesarem*, 949, 960, 974, 976, 1003, 1025, 1027, 1029, 1036 *probo*, 1076, 1119, 1141, 1157, 1204, 1210, 1238 *est*, 1243 *virum*, 1250, 1253, 1254, 1279, 1289, 1309, 1313, 1325 *decus*, 1366, 1373, 1377, 1379, 1432, 1439, 1443, 1445, 1453, 1461, 1513, 1519 *scimus*, 1525 *querelis*, 1605, 1613, 1624, 1630, 1644, 1667, 1673, 1730 *feri*, 1732, 1735
- 'Strichpunkt' gestrichen: 248 *faces*, 846 *spinas*
- 'Strichpunkt' ergänzt: 205, 357, 422, 469, 538, 733, 751, 956, 1133, 1145, 1160, 1506, 1653
- 'Strichpunkt' statt 'Punkt': 137, 177, 378, 408, 481, 508, 705, 762, 808, 856, 892, 959, 1418, 1729
- 'Strichpunkt' statt 'Doppelpunkt': 6, 13, 17, 20, 27, 51, 54, 681, 698, 844, 845, 1062, 1121, 1305, 1308, 1338, 1361, 1490
- 'Strichpunkt' statt 'Komma': 33, 87, 114, 122, 124, 127, 182, 220, 225, 231, 247, 333, 339, 362, 406, 415, 437, 453, 477, 490, 534, 605, 618, 625, 684, 686, 690, 695, 726, 880, 896, 904, 921, 927, 937, 946, 1040, 1043, 1052, 1055, 1066, 1099, 1116, 1140, 1165, 1170, 1181, 1194, 1201, 1203, 1228, 1237, 1251, 1256, 1258, 1289, 1292, 1299, 1310, 1311, 1374, 1380, 1408, 1431, 1444, 1452, 1462, 1473, 1482, 1493, 1512, 1514, 1523, 1549, 1552, 1585, 1597, 1612, 1632, 1634, 1649, 1655, 1692, 1708, 1715, 1717
- 'Doppelpunkt' ergänzt: 720, 790, 996, 1105, 1225, 1719
- 'Doppelpunkt' statt 'Punkt': 419, 1060, 1323
- 'Doppelpunkt' statt 'Strichpunkt': 1347
- 'Doppelpunkt' statt 'Komma': 32, 123, 138, 228, 233, 242, 263, 391, 441, 464, 519, 554, 612, 656, 754, 795, 940, 967, 973, 1180, 1197, 1216, 1250, 1257, 1311, 1313, 1321, 1331, 1468, 1486, 1501, 1549, 1556, 1611, 1614, 1620, 1625, 1676, 1696, 1715, 1724, 1729, 1731, 1741
- 'Fragezeichen' ergänzt: 1071 *sequor*, 1663
- 'Fragezeichen' statt 'Punkt': 435, 1054

'Fragezeichen' statt 'Doppelpunkt': 190, 1535, 1736

'Fragezeichen' statt 'Strichpunkt': 1504

'Fragezeichen' statt 'Komma': 611, 736

'Fragezeichen' statt 'Ausrufezeichen': 1094, 1664, 1681

'Ausrufezeichen' ergänzt: 423, 567, 1426, 1530

'Ausrufezeichen' statt 'Punkt': 1638, 1688

'Ausrufezeichen' statt 'Strichpunkt': 1435

'Ausrufezeichen' statt 'Komma': 717, 1530, 1695, 1695

'Ausrufezeichen' statt 'Fragezeichen': 533

'Anführungszeichen' ergänzt: 1347ff.

'Anführungszeichen' statt 'Kursivdruck': A21f., 1055, 1060

'Klammer' gestrichen: 563 *abluent.*, 564 *supersit*, 612 *non*, 1491 *via*, 1492 *ceciderit*

'Klammern' ergänzt: A22

'Gedankenstriche' ergänzt: 1426

'Gedankenstriche' statt 'Klammern': 39f.